

Nyíri Attila

Népmesék

„Ki kevéssel be nem éri,
az a sokat nem érdemli”
népi bölcsesség

A borbély és a szegény ember
(népmese alapján)

Az úgy volt, hogy sem itt nem volt,
Am úgy volt, hogy sem túl nem volt;
Hanem azért csak élt egyszer
Egy nincstelen, szegény ember.

Visszamegy a városba már,
Kötve marad kint a szamár.
Borbélyhoz tart s kérdi tőle:
„Beretválást elvállal-e?”

Volt egy kopott-rongyos társa:
Szedett-vedett, vén szamara.
Zörgős csontú, öreg csődör,
Lígett-lógott rajta a bőr.

„Engemet és a társamat
Beretváljon egy füst alatt!”
Megalkusznak, kifizeti,
S a szamarát bevezeti.

Fát visz vele a városba
Azért, hogy ott majd eladja.
Borbély féle tesz fel kérdést:
„Hogy' adja a szamár terhét?”

A borbély kezd tiltakozni:
„Eszem ágában sincs tenni!”
Ám az ember követeli
Erélyesen: „fogjon neki!”

Válaszol a szegény, hogy s mint,
S megkötik az üzletet – kint.
Elszállítja, le is rakja,
De a borbély visszatartja:

„Elvette a díját tőlem,
Csinálja most, ne jövőre!
Különben is, ha hibát vét,
Bíró elé viszem ügyét.”

„Rakja csak le még a nyerget,
Kifizettem az egészet!”
„De a nyereg nem eladó!”
„Szamár terhe az is – való.”

Amikor a borbély látja,
Ennek a fele sem tréfa,
Könyörgésre fogja dolgát:
„Visszaadom a pénzt mindjárt.”

Nem tehet mást így a gazda,
Nagy búsán azt le is rakja.
Hanem otthon töri fejét:
S világos lesz, ami sötét.

Azt mondja a szegény végre:
„Elfogadom, de nincs vége;
Kérem még az elvett nyerget,
'Melyet jogtalanul szerzett.”

A borbélyunk nagy örömet
Visszaadja pénzt s a nyerget,
Ha a borbély mást tett volna:
A mesém is tovább folya.

Égeraracs, 2001. augusztus 29.

„Nincs a jégnek gerendája,
az óvatos meg nem járja”
népi mondóka

A farkas-tanya
(népmese alapján)

Volt a nagyvilágon egy hatalmas tenger,
Közepében sziget, nem élt rajta ember.
Jó ezeresztendős fa állt ott, egy hegyen,
Kilencvenkilenc ág nőtt rajta üresen.

A századik ágán fityegő tarisznya,
Benne könyvvel, 'melybe e mese volt írva.
Aki nem hallgatja meg ezt a kis mesét:
Soha meg ne lássa a háta közepét!

Egy tojás elindult egyedül világra,
Görgött, görgött, végül rálelt egy rucára.
– Hová mégy, barátom? – kérdezte meg tőle,
– Megyek a világba – volt a válasz erre.

– Én is megyek, menjünk együtt. Mendegéltek.
Egész' addig, 'míg egy kakasra nem leltek.
– Hová mentek, ruca? – a kakas kérdezte,
– Hetedhét országra, ha kedved van, gyere!

– Én is megyek, menjünk együtt. Továbbmentek.
Egész' addig, 'míg egy varrótűre leltek.
– Hová, hová, kakas koma? – kezdte a tű,
– Ki a nagyvilágba — az ám a gyönyörű.

– Én is megyek, menjünk együtt – szólt sokára.
Útközben egyszer csak ráleltek egy rákra.
– Hová mentek, komák? – kérdezte meg halkán,
– Szerencsét próbálni – válaszolták karban.

– Én is megyek, menjünk együtt – mondta a rák,
Ezután útjukat már öten folytatták.
Találkoztak még egy lóval és ökörrel,
Ők is csatlakoztak, mégpedig örömmel.

Ahogy' bandukoltak, esteledni kezdett,
Ott volt egy kis ház is, abba mind bementek.
Mindenki lefeküdt a maga helyére:
Tojás a hamuba, rák egy dézsa vízbe.

*Ruca meg a kakas ült a kandallóra,
Ló a házközépre, ökör a pitvarba,
Beszúródott a tű a törülközőbe;
Nagy-nagy békeességben elpihentek végre.*

*Jön ám egyszer haza a tizenkét farkas.
Akiké a ház volt, — lesz most majd nemulass!
A legöregebb még messziről elkezdte:
– Phü, phü, de idegen szagot érzek — egyre.*

*– Ki mer most bemenni? – szólt az öreg hátra,
Volt egy hányaveti köztük, az vállalta:
– Nem félek semmitől, bemegyek én bátran,
Akkor is, ha ezer ördög van a házban.*

*Be is ment egészen, a dörgést ismerve,
A kandallótetőn a gyújtót kereste.
Elkezdett lármázni kakas meg a ruca,
A tojás meg pukkant, 'mikor nyúlt hamuba.*

*Szaladt a dézsához, megcsípte ott a rák,
Törülközni akart, de megszúrta magát.
Ugrott ám középre, ott a ló megrugta,
Kifelé az ökör kapta a szarvára.*

*Az udvar közepén ordított szegényke,
Mint, 'ki fába szorult, 'mikor elmesélte:
– Nyúlok a hamuba, meglőnek puskával,
Szaladok dézsához, megvágna ollóval.*

*– Kapkodok kendőhöz, tűjével szúr banya,
Futok házközépre, lapát vág oldalba,
Szaladok pitvarba, vasvillára vesznek,
S kilöknek udvarra az átkozott lelkek.*

*– Egy kiált: „hep-hep-hep!” – bezzeg jaj volt nekem,
Más ordít: „add feljebb!” – akkor nagyot estem.
Jaj, fussunk, fussunk! itt ördögök tanyáznak;
Máig is szaladnak, hacsak meg nem álltak.*

Égeraracs, 2001. május 16.

Ungot-berket is bejártam,
'míg e mesét megtaláltam

A furfangos vadorzó
(népmese alapján)

Sok-sok éve Tamásiban
Vadorzó élt nagy vidáman.
Lesben ült a Bakonyt járva,
S lőtt egy vadkant, volt két mázsa.

„Megölted? Te szerencsétlen!
Nem látta senki, remélem!
Jó, hogy csak én tudok róla,
Feküdjél le, elég mára!”

Törte fejét: („mit csináljon,
Hogy a tetem haza jusson?”)
Kieszelte, hogyan legyen.
Lássuk, mit tett! — Elmesélem:

Vadorzónk hát bújt az ágyba,
Felesége csak azt várta:
Szomszédjához átszaladva
Elmesélte, hogy' járt ura.

Az asszonyok akkoriban
Fecsegték még böszén, nagyban.
Szerettek ők karattyolni,
Kelepelni, csatrálkodni.

A faluban – így azután –
Megtudták ezt az éjszakán.
Korán reggel – ez lett az ok –
Jöttek érte a pandurok:

Csacsogtak és hadarásztak,
Hírt hordtak a szomszédoknak.
Kofálkodtak, s ki tudja még,
Locsogtak is, ha tehették.

„Te ölted meg a szomszédot?”
A vadorzónk nem tagadott.
Remegett a lába s keze,
Kocsit kellett hozni érte.

Ilyen volt a felesége,
Számított is gyengéjére.
Hazaérve a sarokba
Ült kókadtan sóhajtozva.

Mentek a tett színhelyére,
„Hol a szomszéd?” – kérd'ték tőle.
„A sűrűben, letakarva
Elrejtettem az avarba.”

„Ejnye, mi az, beteg vagy tán?”
– Szólt hozzá egy idő után.
„Nagyobb a baj, feleségem.”
„Hát mi történt, mondd el nékem!”

A vadorzót közrefogták,
És a vadkant megtalálták.
„Ez a szomszéd” – szólt kacagva,
S belesajdult így a vékonya.

„Titok az, 'mit nem mondhatok.”
„No, ha titok, megsúghatod;
Nálam titkod jó helyen van,
Meg nem őrzi senki jobban!”

Nevettek a pandurok is,
Most látták, hogy milyen hamis.
A vadkannal vitték haza
A falu nagy ámul'tára.

„Hát jó! Ámde hol is kezdjem?
Nem való, hogy rejtegessem...
Szomszédunkat – hidd el nekem! – ,
Azt a vadat... – tudd! – megöltem.”

Az asszonyok mások lettek:
Nem locsognak, nem fecsegnék.
Megváltoztak, és az a jó,
Nincs már köztük pletykahordó.

Égeraracs, 2002. július 5.

A fürj és fiai

(népmese alapján)

*Megtörtént az eset tavaly nyáron – tényleg?
Csakúgy elhallgatni istentelen vétek:
Fürj és a családja fészkelte búzaföldön,
Érőfélben volt már a látható öröm.*

*Aggódott is nagyon a kis fürjek anyja,
Új menedék kell a fiai számára.
Mehagyta – 'míg távol van – a fiainak,
Figyeljenek, s este mondják, 'mit hallottak.*

*Hazamegy az anya, fiai már várják:
– Hallottunk valamit – messziről kiáltják.
Elmesélik neki, hogy itt járt a gazda,
S azt mondta: a vetés kész az aratásra.*

*A barátaihoz elküldte a fiát:
Segítsenek neki, holnap jöjjenek át.
– Minthogy barátokra számít – szólt az anya – ,
Nem kerül sor holnap így az aratásra.*

*Másnap este ismét új hírrel fogadják
Anyjukat lelkesen a kis fürjfiókák:
– Itt volt a fiával már reggel a gazda,
De bizony hasztalan vártak a csapatra.*

*– Cserben hagytak minket – fordult a fiához,
S elküldte azonnal az atyafiakhoz.
Az anyafürj így szólt: – nem kell megijedni,
Mert az aratásból holnap sem lesz semmi.*

*Vártak, ámde senki nem jött segítségül,
A gazda a fiát kérte meg legvégül:
– Készíts elő egypár jó kaszát holnapra,
Hozzáfogunk magunk, nem várhatunk másra.*

*– No, akkor ideje, keljünk mi is szárnyra,
Eddig időzhettünk – szólt erre az anya – ,
Holnap már megszűnik számunkra ez a tér,
Aki maga végzi dolgát, az célba ér.*

Kispest, 2006. április 4.

„– Könyvből ne gazdálkodj;
– nagy úrral jót ne tégy;
– asszonyra meg ne haragudj!”
Jókai

A gulyás leánya (népmese alapján)

Hetedhét országon, kócom-bóc erdőn túl,
Ott, ahol bolond szél a bolond lyukból fúj;
Élt egy királyfi, 'ki magában feltette:
Megy, amíg nem talál egy jó feleségre.

Hozzávaló legyen, az volt kívánsága,
Lehet az gazdagé, lehet szegény lánya.
Az egész országban híre is ment ennek,
Így amerre járt-kelt, csődültek a népek.

Tisztelettel nézték ifjak, vének s lányok,
Különösen azok, 'kiknél volt rá jó ok.
Egyszer egy faluban megpillantott egyet,
'Ki a lányok közül erősen megtetszett.

Odament a lányhoz, szóba is állt vele:
– Kinek a lánya vagy? – kérdezte meg tőle.
– Én biz' a gulyásé, felséges királyfi,
– A feleségem léssz, bármit mond akárki.

Azzal felültette aranyos hintóba,
Otthonába víve eljegyezte nyomban.
Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem,
A királyfi így szólt arájához menten:

– Hallod-e, te lány, feleségül veszlek,
De szavad ne legyen az ellen, 'mit teszek!
Lakodalmat csaptak, éltek békességben,
Egyszer csak az történt – mi is? – elmesélem:

Jön ám a királyhoz egy szegény panaszra,
És elmondja azt, hogy mit tett a szomszédja:
– Felséges királyom, mentünk a szekérrel,
Én a két lovammal, ő meg két ökörrrel.

– Az egyik lovamnak volt egy kis csikaja,
Útközben megháltunk egy szép fogadóban.
Reggel bárhogy' hívtam, a csikóm csak nem jött,
A szomszédomhoz ment, ökréhez szegődött.

– Azóta sem jön át, akárhogy hívom,
A csikóm az övé, mondja a szomszédom.
Felséges királyom, tegyen igazságot!
A csikó az enyém, mit is keresne ott?

– Jól van – így a király – igazságot teszek,
Ám abban, te szegény, nem lesz nagy örömed.
Én is csak azt tartom, hogy azé a csikó,
Aki után elmegy – hidd el – ez a való!

Jön ki az emberünk nagy búval csendesen,
A királyné várja az egyik teremben:
– Hallom, hogy az uram igazsága milyen,
És elmondja neki azt, hogy mit is tegyen.

Ezek után kimegy szegény az erdőbe,
S hálót terít egy nagy tuskó tetejére.
Tartja ő a nyelét úgy, mintha halászna,
Egy órát sem ül ott, jön arra királya.

Nézi, nézi egyre: vajon mit is csinál?
S nem tudja megállni szó nélkül a király:
– Hát te mit csinálsz itt, nem tudom, jól látom?
– Én bizony halászom, felséges királyom.

– Árudd el, hogy' lehet fatuskónak hala?
– Ugyanúgy, ahogy' az ökörnek csikaja.
Szégyenli a király, s intézkedik menten:
A csikót az ember visszakapja rendben.

Hazamegy a király, rájön a furfangra,
És a feleségét apjához zavarja.
Viheti magával, amit kedvesnek lát,
A királyné közben elaltatja urát.

Hajt vele apjához, s a király felébred:
– Hogy' kerültem ide? – Elhoztalak téged.
Legkedvesebb te vagy, tudhatnád rég azt már,
S ezután úgy élnek, mint két gerlemadár.

Égeraracs, 2001. szeptember 26.

*Ki nem hisz, megkérdi végül
azt, hogy: „nincs hazugság nélkül?”*

A halál és a vénasszony
(népmese alapján)

*Volt ezen a nagy világon
Egy igen-igen vén asszony.
Ez a vénség – istenuccse! –
Meghalni nem akart – juszt se.*

*Majd megjelent korán reggel:
„Na, vénasszony, kelj végre fel!”
„Nem addig van, nézd az ajtót!”
És a halál eloldalgott.*

*Csak azt hajtogatta egyre:
„Bár élhetnék még jövőre!”
De hiába sóhajtozott,
Jött a halál s bekopogott:*

*„Holnap jövök” – szólt mérgesen –
Készülj csak el, szentem-lelkem!”
Újra elment, s megint úgy járt,
Mikor látta kint az írást.*

*„No, vénasszony, készülj hamar!
Régen várlak, ha nem zavar.
Azt mondom – és el kell hinned –,
Hogyha nem jössz, akkor viszlek!”*

*Unta már a mulatságot,
S egy hét után rongyot fogott;
Azzal a szót letörülte
Mondván: másnap eljön érte.*

*Ám az asszony csak könyörgött
A halálnak – ajtó mögött;
De megérte! : végül kapott
A haláltól egy teljes napot.*

*Ekkor reggel, a vénasszony,
Azt sem tudta, hová kapjon;
Folyton azt a helyet leste:
Hová is fér be a teste?*

*„Még azt kérném tőled, halál,
Jobb az, ha ez írásban áll.
Ha felírod, úgy biztosabb,
Akkor látom azt, hogy holnap.”*

*Kamrába ment, hogy megnézzze,
S beleült egy hordó mézbe.
Mézből kijött s nekilódult,
A dunyhába – toll közé – bújt.*

*Így a halál krétát fogott,
És nem teketóriázott;
Felső részén az ajtónak
Felírta az egy szót: HOLNAP.*

*De megint csak úgy volt vele:
„Jobb búvóhely is lehetne!”
Bújt kifelé – csak úgy roppant –,
A halál meg épp betoppant.*

*Jól megijedt – nem is csoda –,
Majd kitörte a nyavalya.
Ijedtében úgy elszaladt,
S a vénasszony élve maradt.*

Kispest, 1999. november 15.

*„Hallgatni arany” – ez rögzüljön,
hogyha beszélsz a pityegődön*

A három selyp lány

(népmese alapján)

*Ezt a történetet, 'melyről mesét mondok,
Pusztán őrzik ma is híven a pásztorok.
Velük vacsoráztam, a tüzüknél ültem,
Subákon heverve mesélték el nekem:*

*Egy parasztasszonynak volt három nagy lánya,
Szépek és módosak – elmondhatni bátran.
Akadt egy hibájuk, mindegyik selypített,
Emiatt pártában várták a kérőket.*

*Senki sem vesz férjhez – az a legfőbb indok –
Ilyen lányokat, mert nem jó gazdasszonyok.
Egyszer messze földről érkeztek legények,
Sürgés-forgás támadt: lánynézőbe jöttek.*

*Az anya parancsolt: egyikük se szóljon,
Be is fogta száját ezúttal mindhárom.
Tetszetek a lányok, a reményük éledt,
Ám bejön egy kuvasz és eszi a lisztet.*

*A legnagyobb lány magát elkiáltja:
– Nini! Listet esik teknőből a kuta.
A középső észnél van, s dorgálón ráront:
– Udan miket beszéls, hallgassz már, te bolyond!*

*A legkisebbik lány látja azt, hogy mi van,
Legjobb akar lenni, s így megjegyzi halkán:
– Jobb les, ha egy sőt sem söllyok, baj nem érhet.
(–) – gondolták a kérők, és otthagyták őket.*

Kispest, 2004. március 1.

*Részt vehetett bárki ingyen,
ahogy' mondom: volt ott minden*

A királykisasszony cipője

(népmese alapján)

*Egyszer volt, hol nem volt, valahol mégis volt,
Élt – túl a nagy nagy erdőn, amelyben kakukk szólt –
Egy királykisasszony szépen és kevélyen,
A Napra lehetett nézni, de őrá nem.*

*Járt hozzá királyi, hercegi kérőhad,
Mondtak neki bókot, mézesmázos szókat.
Nem hallgatott rájuk, beszélhettek neki:
Egyik fülén bement, a másikon meg ki.*

*Bizonygatták: füröszténék tejbe-vajba,
Ha hozzájuk menne, úgy lenne jó dolga.
Ám ő a kérőket sorban kikacagta,
A kacagásától csengett a palota.*

*Telt, múlt így az idő, elszéledtek tova,
Pár legény maradt csak végül az udvarban.
Egyszer – hát, hogy is volt? – két kicsi bolhácska
Tenyerébe ugrott, s fogta a markába.*

*Beleeresztette onnan egy bögrébe,
Megnőttek ott nagyra, zsírral volt az tele.
Megnyúzatta őket, hívta a mézáróst,
A bőrből pedig cipőt csináltatott.*

*Mit gondolt, mit nem idővel, magában,
Kihirdette egyszer: van egy feladványa.
Aki rájön, annak lesz a felesége:
Milyen bőrből készült el a cipellője?*

*Ismét összegyűltek királyfik, hercegek,
Találgatták váltig: – milyen bőrből lehet?
Ezt is, azt is mondott a kérők nagy hada,
Ámde az igazat egyik sem találta.*

*Volt köztük egy herceg, aki tetszett jobban,
Ám öröme neki sem telhetett abban.
Ő is kikacagta a királykisasszony
A többinél is jobban, szívtelen módon.*

*Felöltözött ezért rossz koldusruhába,
S elbújt a királylány hálókamrájában.
(– Hátha mond valamit a szobalányának)
– Gondolta a herceg magában futólag.*

*Az bizony úgy is lett, ahogyan gondolta,
Mesélt a királylány nagyokat kacagva:
– Meglásd, a bolhabőrt nem találja majd ki
A kérőim közül soha, soha, senki!*

*Hisz' éppen erre várt a herceg a lyukban,
Másnap koldusként megmondta egy szóra:
– Szép királykisasszony, bolhabőr a cipő!
Hej, elhalványodott színében ott a nő.*

*Mint a nyárfalevél reszketve azt mondta:
– Feleséged vagyok ez órától fogva.
Ásó, kapa s harang válasszon el minket,
A szavamat adtam, nem másíthatom meg.*

*– Jól van, öltözzél csak át koldusruhába,
Úgy illünk egymáshoz végre-valahára.
Akart, vagy nem akart, a királykisasszony
Átöltözött és ment urával az úton.*

*Falu végén laktak piszkos kalibában,
Koldulnia kellett, s gondolni urára.
Ám ez sem volt elég, jött egy hajdú érte:
– Hé, eredj kapálni a herceg földjére!*

*Könnyhullatások közt 'midőn azt kapálta,
Ura átöltözött, mint herceg tért vissza.
Szidta feleségét, a többit dicsérte,
Vacsoránál kanál került a zsebébe.*

*Elfogták, mint tolvajt, vitték a tömlöcbe,
A herceg ment érte, erős volt a lecke.
Szépen megbékültek, én legalább láttam,
Öröm volt azt látni, nézhetitek bátran.*

Kispest, 2002. december 1.

„A jóból is megárt a sok”
népi bölcsesség

A kis gömböc
(népmese alapján)

*Emlékszem, hogy oly szép volt rég,
Ám arra is: odább volt még,
Ahol élt egy szegény ember
Három lánnyal s feleséggel.*

*Volt nekik egy kismalacuk,
Le is vágták – saját maguk.
A kolbászát megfüstölték,
Gömböc lett a sok töltelék.*

*Felkötötték a padlásra,
Himbálózott egymagában.
Egyszer aztán szólt az asszony:
„Hús kéne!” – hogy főzni tudjon.*

*Legidősebb lány ment érte,
Hogy levágjon hát belőle.
„Hamm, bekaplak!” – a gömböc szólt,
És a lány már sehol sem volt.*

*A középső szaladt s nézte,
Hogy hová tűnt el a nénye.
„Hamm!” – bekapta őt is nyomban,
És a húguk sem járt jobban.*

*Utánuk is ment az asszony,
Majd az ember, hogy ne várjon.
A gömböcben ott tolongtak,
S leszakadt így a kócmadzag.*

*A kis gömböc gurult – egyre –
Padlásról az utcára, le.
„Hamm!” – elnyelt egy sereg embert:
Kaszásokat, regementet,*

*Bicskájától a kiskanászt;
De kihasadt, így pórul járt.
Kiözönlött a sokaság,
A gömböckét meg otthagyták.*

Kispest, 2000. február 19.

„Életünk külső változásai semmik azokhoz képest,
amelyek gondolatainkban mennek végbe”

Tolsztoj Leó

A kis ködmön

(népmese alapján)

Volt a nagyvilágon egy jómódú ember,
Odament egy legény lánynézőbe egyszer.
Feleségén kívül – az embernek – volt lánya,
Érte ment a legény, mert feleségnek szánta.

Mindjárt megkínálták, meghívták ebédre,
A lányt meg leküldték borért a pincébe.
Ahogy vizsgálódott a boroshordók fölött,
Egy nagy káposztáskő a szemébe ötlött.

Elgondolta a lány: (– hogyha lesz kis fia,
Kis ködmönt is vesz kint neki, a vásárban.
Le talál majd szökni benne a pincébe,
S hordók körül ugrál, csak ugrál, vesztére.)

(– Rádól az a nagy kő a fiára rögtön:
Kire marad akkor a vásárolt ködmön?)
Leült az ászokra és elkezdett sírni;
Ezalatt odafönt nem győzték kivárni.

Leküldte az ember az asszonyt utána,
Nézze meg odalent, mit csinál a lánya?
Elmesélte a lány: ketten pityeregtek;
A gazda is lement: – ugyan hová vesztek?

– Szedte-vedte! Nektek mi bajotok esett?
– Kérdezte a gazda, ahogy leérkezett.
– Jaj, kedves apjukom, hogyne sírnánk egyre
– Válaszolt az asszony, s tüstént elmesélte.

Elkeserítették, közibük ült – bátran,
És segített nekik a nagy-nagy sírásban.
Várni őket tovább a kérő sem győzte,
Kapta magát, lement ő is a pincébe.

Csak kicsibe múlt az, hogy hanyatt nem esett,
Amikor megtudta, s jóízűt nevetett.
Elindult azonnal, mert elhatározta,
Hogy bolondot keres, nem jön addig vissza.

*Addig megy, mendegél faluról városra,
'Míg nem talál három hasonló bolondra.
Ment országok ellen, kísérte madárdal,
Egyszer lát egy embert nagy rakás dióval.*

*Villával hányja fel ott azt a padlásra,
És félesztendeje nem volt nyugovása.
Mondta a legénynek, kaphat száz forintot,
Hogyha a padlásra segíti a diót.*

*Felhordta a legény, félóra telt bele,
Kapott száz forintot, és tovább ment vele.
Megint ment, mendegélt, s lát egy embert végre,
Szaladgált egy házba – teknőjével – ki-be.*

*Lyukformájú ajtó volt azon a házon;
Megkérdezte tőle: – mit csinál, barátom?
– Egy éve készült el ez a ház, atyafi,
Azóta kell bele világot hordani!*

*– Van rá száz forintom, és csak annak adom,
Aki megoldással segít a bajomon.
Elővett a legény egy fejszét és vágott
A ház oldalába két jó nagy ablakot.*

*Továbbállt – miután a pénzét megkapta – ,
S rátalált – ahogy ment – hamar egy asszonyra.
Csirkéket dugdosott kotlós alá éppen,
De azok kibújtak s széledtek a réten.*

*Szüksége volt neki szintén a tanácsra,
A legény jó szívvel segített is rajta.
Mondta: – a kotlóssal sose törje magát!
Maga alá veszi őket, ha héját lát.*

*Kifizették itt is, ment haza a legény,
Azt, amit keresett, megtalálta szegény.
Amikor hazaért, tartott lakodalmat,
És boldogan élnek, hacsak meg nem haltak.*

Égeraracs, 2000. május 16.

„Az az igaz, ami való:
túl a Tiszán van Badaló”
népi mondóka

A kiskakas gyémánt félkrajcárja
(népmese alapján)

*Hol volt, hol nem volt, üveghegyen innen,
Öregember mondta úgy, hogy el kell hinnem:
Volt egy szegény asszony, annak egy kakasa,
Szemétben kapirgált, piroslott taraja.*

*Egyszer – többek között – lelt gyémánt félkrajcárt,
Meglátta a császár, 'ki éppen arra járt:
– Kiskakas, add nekem a félkrajcárodat!
– Nem adom azt biz' én, hordd el innen magad!*

*Ám a török császár erővel elvette,
Kincseskamrájába – otthon – beletette.
A kiskakas – erre – nagyon haragos lett,
Kerítés tetején kiabálni kezdett:*

*– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!
A császár, hogy ne hallja, bement a házba,
A kakas felrepült annak ablakára.*

*– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!
A császár szolgáját megkérte így arra,
Hogy a kiskakast vesse be a kútba.*

*A szolga megfogta és kútba vetette,
De a kakas nem félt, odalent elkezdte:
– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, a sok vizet!
Ezért majd a török császár még megfizet!*

*Sok vizet a kútból begye mind felszívta,
És újból felszállt a császár ablakára:
– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!*

*A császár szolgáját arra ösztönözte,
Vesse a kiskakast égő kemencébe.
A szolga megfogta és belevetette,
De a kakas nem félt, odabent elkezdte:*

– Ereszd, begyem, ereszd, begyem, a sok vizet!
Hadd oltsa el, hadd oltsa el a nagy tüzet!
Begye a sok vízzel tüzet eloltotta,
Megint csak felrepült császár ablakára.

– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add vissza csak gyorsan!
A császár mérgesen szolgájának mondta,
Hogy most a kiskakast vesse a méhkasba.

A szolga megfogta és kasba vetette,
De a kakas nem félt, megint csak elkezdte:
– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, a sok darázst!
Megfizet a császár – tudom jól – majd meglásd!

Darazsat a kasból begye mind felszívta,
Ismét szállt a kakas császár ablakára:
– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add vissza nyomban!

A császár nem tudta, mit csináljon vele,
Szólt a szolgának, hozza gyorsan csak be,
A kiskakast – akkor – bugyogóba tette,
De a kakas nem félt, ismét csak rákezdte:

– Ereszd, begyem, ereszd, begyem, a sok darázst!
Hadd szúrja meg, hadd szúrja a török császárt!
Darazsak a császárt nagyon megszurkálták:
– Fránya vigye kakast és a félkrajcárját!

Ugrált jobbra, ugrált balra, s hajtogatta:
– Vigyétek a kakast a kincseskamrába!
A kakasnak kamra ajtaját kitárták,
S ott megint elkezdte a maga nótáját:

– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, ezt a sok pénzt!
Hadd távozzam innen el most dúsgazdagként!
Jóvoltából gazdasszonya így lett gazdag,
S még máig is élnek, hacsak meg nem haltak.

Égeraracs, 1999. június 24.

*Boldogabb a békésen élő szegény ma,
mint a gazdag, ha nincs nyugalma*

A kívánságok

(népmese alapján)

*Élt egy szegény ember s csinos felesége,
Kettejüknek együtt sem akadt semmije.
Egymásnak ezt – néha – a szemére hányták:
Pöröltek egy kicsit, de szerették egymást.*

*Egy este az asszony elsőnek ért haza,
Tüzet rakott – főzni, 'mikor jött az ura.
Hideg ősz volt már kint, kezdték a szüretet,
A padkára ült ő is, úgy melegedett.*

*– Tudod-e mi újság? – kérdezte az asszonyt,
– Nem tudom – felelte – ha érdekes, hát mondd!
– Jöttem a sötétből, kértem az útra,
Láttam egy kis kocsit, szép négy kutya húzta.*

*– Aranyos, kis kocsi, szép asszony ült benne,
S négy fekete kutya befogva eléje.
– Tréfál kend – szakasztá félbe őt az asszony,
– Nem tréfálok biz én, várj csak! mert folytatom:*

*– Tudod, milyen sáros az út határunkon,
Megakadt a kocsi úgy, ahogyan mondom.
Az asszony meg nem mert kilépni a sárba:
Aranyos ruháját nehogy bepiszkítsa.*

*– Amint ezt megláttam, el akartam futni,
Mert gonosz lélekkel nem jó találkozni.
Utánam kiáltott, kért, könyörgött nagyon:
Húzzam ki a sárból, nem lesz semmi bajom.*

*– Megjutalmaz érte, csak segítsek rajta;
(– Az bizony jó volna!) – gondoltam magamban.
A segítségemmel kihúzták a kutyák,
Így a szép asszony folytathatta útját.*

*– Mielőtt továbbment, megkérdezte tőlem:
Gazdagon élek-e, van-e feleségem?
Válaszoltam neki, s megígérte még ott,
Hogy neked teljesít három kívánságot.*

– Tündér volt az, – lelke – és úgy indult az útra,
Mintha csak sárkányok ragadták el volna.
– Rászedte jól kendet – nevetett hitvese,
– Meglátjuk, ha kívánsz valamit ízibe'!

– Hát jó, bárcsak volna egy nagy-nagy kolbászm!
Meg lehetne sütni ezen a parázson.
Alighogy kimondta, a kéményből leszállt
Egy nagy lábas, s benne láthatták a kolbászt.

Két kívánság maradt, gondolkozni kezdtek:
Két tinót, két lovat és malacot vesznek.
Eközben a férfi a pipáját tömte,
Rá akart gyújtani, s parázsért nyúlt tűzbe.

Ügyetlenül vett egy üszköt a kezébe,
S kolbászostul a nagy lábast feldöntötte.
– Az Istenért, ember! Ugyan mit csinál? — Na!
Bár ez a kolbász az orrára nőtt volna!

A megijedt asszony egy nagyot kiáltott,
S a kolbász egyből a férje orrán lógott.
– Lásd, bolond, mit tettél! – mondta a jó ura –
Hogy' kerül ez most már vissza a lábasba?

– Levesszük, levágjuk – felelt a nő nyomban,
De férje nem hagyta lenyiszálni onnan.
– Kívánd, hogy a kolbász visszamenjen innen!
Azzal majd rendbejön, megint jó lesz minden.

– Akkor hol maradnak az ígért állatok?
– De hisz ily' bajusszal csak mégsem járhatok!
Sokáig pöröltek, 'míg végül kimondta,
Hogy a kolbász menjen vissza a lábasba!

Ezzel oda is volt a három kívánság.
A kolbászt megették és végül belátták:
Pörlekedésük volt oka az egésznek,
S utána már szépen, békességben éltek.

Égeraracs, 2000. július 11.

A macskacicó
(népmese alapján)

Túl a nagyvilágon, hetedhét határon,
Élt egyszer egy király – szinte most is látom.
Ennek a királynak volt három nagy fia,
Házasodni való, délceg, szép dalia.

Egy napon az apjuk oda is szólt nekik:
– Házasodnotok kell, remélem, hogy tetszik!
Három nyilat lőtt ki három más irányba,
És fiait küldte nyilai nyomába.

A nagyobbik fiú indult el elsőnek,
Bárókisasszonyok várták őt kérőnek.
A középső is ment saját nyila után,
Szép grófkisasszonyok vártak rá az útján.

A legkisebb nyila sötét erdőbe hullt,
Gondban is volt szegény, de hát nem rajta múlt.
Hallott ott valamit, de nem emberi szót,
'Mikor megpillantott egy kis macskacicót.

Bús lett a királyfi, mert menyasszony helyett
Macskacicót kapott és semmi egyebet.
Otthon az apjuknak – a kicsit kivéve –
Beszámoltak arról, ki hogyan végezte.

A király kiadta nekik a parancsot:
– Mindegyik hozzon egy-egy virágcsokrot!
Az idősebb fiúk örömmel indultak,
Csak a kisebb' vágott nagy búval az útnak.

Erdőszélre érve a cicó már várta,
S megkérdezte tőle, mit óhajt királya.
Elküldte aludni, amikor megtudta,
És a nagy odvas fát megkaparta nyomban.

Sok kis macskacicó jött elő a fából,
És hozták a virágot maguk jószántából.
Volt szép ezüstvirág, aranyvirág közte,
S gyémántvirág is, 'hogy összeilleszt'gette.

Vitték a csokrokat, legszebb az övé volt,
De a menyasszonyról egyetlen szót sem szólt.
Telt-múlt az idő is, talán egy hét múlva:
– Hozzatok kendőt is! – szólt a király újra.

Elmentek a fiúk, mindegyik örömmel,
Csak a legkisebb keseredett jól el.
Amikor odaért az erdő szélére,
Várta már a cicó: mi lesz a kérése.

– Feküdjél s aludjál! majd én elrendezem
– Szólt a cicó nyomban – ne búsulj egyet sem!
Megint megkaparta az öreg fatörzset,
Ahonnan a cicók azonnal kijöttek.

Aranyszálat hoztak, ezüstszálat néztek,
Gyémántsál is került kendőbe hímzésnek.
Vitték a kendőket a fiúk – mielőbb,
Szép volt a kettő, de övé a tündöklőbb.

Idővel királyon is úrrá lett a gond:
– Hozzatok hát haza mindhárom menyasszonyt!
Ment a három fiú, búsult a kisebbik,
Mert neki csak egy kis macskacicó telik.

Lefeküdt, – mert kérték – és 'mire felébredt,
Látott cicó helyett szép, kis feleséget.
Átkozott volt eddig, de 'mikor megkérte,
Királykisasszony lett: az átoknak vége!

Hatalmas, királyi palotája is lett,
Udvartartás is volt és hozzá személyzet.
Gyönyörű hintóval – tizenkét ló húzta –
Indultak most haza, 'hogy rátértek az útra.

Úgy csodálkoztak, mert titokban tartotta:
Világszép arája kicsoda-micsoda.
A lakodalomban én is vendég voltam,
Hét éjjel táncoltam, akkor elfutottam.

Kispest, 2000. január 22.

„Angyalsereg mennyre épül,
ritka ördög pokol nélkül”
népi mondóka

A rászédett ördög

(népmese alapján)

*Ott, túl a hegyeken, túl a tengereken
Élt egy szegény ember szörnyen keservesen.
Mint templom egere, oly' szegények voltak,
Csakis vízzel főztek, s bottal rárántottak.*

*Elindult csépelni, mert ha nincs gabona,
Hosszú, hideg télen felkopik az álla.
Társat is keresett túl a faluvégen,
S akadt egy erős az ördög személyében.*

*Bodzafából készült az embernek csépjé,
Az ördögé pedig? Vasból volt egészen.
Próbaként azokat átdobták egy házon,
A bodzacsép eltűnt, szél söpört a tájon.*

*Így újat faragott, volt elég bodzafa,
S indultak csépelni a szomszéd faluba.
– Úgy üss a kévére, hogy földre lapuljon!
– Mutatta a szegény az ördögnek folyton.*

*Ő mégis erővel ütötte – hisz' telik – ,
S a kéve felszökött a kakasülőig.
(– Az ember erősebb) – ezáltal azt hitte,
S az egész asztagot kiverte estére.*

*Odaadta a részt a gazda hét végén,
Két csomót készített belőle a szegény.
A nagyobbbat adta az ördögnek oda:
Övé lett a búza, ördögé a pelyva.*

*Idővel az ördög ment látogatóba,
Ott a szegény ember kenyérral kínálta.
Nem győzött eleget harapni belőle,
– Nálunk nem sikerül, hogy' lehet? – kérdezte.*

– Feleséged nem tud jó kenyeret sütni
– Válaszolt az ember – meg kell tanítani!
Hazament az ördög, elverte az asszonyt,
Azt mondta, hogy máskor még jobban dagasszon.

Elmentek csépelni – megint – két hét múlva,
Most rozstot csépeltek, és osztottak újra.
– Na, komám, válassz csak, nézd meg a kisebbet
– Mondta az ördögnek – , s ha jó, úgy viheted!

Az ördög örömmel bele is egyezett:
S magával vitte tüstént a kisebbet.
(A búzánál ocsú s pelyva a nagyobbja,
Rozsnál ez az arány pont a fordítottja.)

Így süttött ebből is az ördög felesége,
Csakhogy ez sem lett jobb: a kutya sem ette.
Mérges lett a férje, s verte, ahogy' illik,
Nem is felejtette el azt haláláig.

Harmadszor is mentek csépelni a nyáron,
Elegy búzát kaptak az elszámoláson.
Kezdett már megjönni az ördögünk esze,
Ezért ajánlotta: – osszuk mind' felibe!

Beleegyezett az ember az osztásba,
Ám pelyvás csomóját végül is otthagya.
Az ördög elvitte mindkettőt – ha lehet! –,
S kicsiből süttetett magának kenyeret.

Olyan vált belőle, jobb lett a kalácsnál,
Nem volt ilyen nála sohasem a háznál.
Most látta az ördög: a szegény rászedte,
Kerüli azóta, nem is megy feléje.

Égeraracs, 2002. május 31.

A rest macska

(népmese alapján)

Élt egy szegény legény ebben a világban,
S ehhez a legényhez férjhez ment egy lányka.
Gazdag volt az a lány, azért kikötötte:
Semmit sem dolgozik, van neki elege.

De ez nem volt elég, még megfogadtatta
A legénnyel azt is, hogy nem veri soha.
Beleegyezett a legény így mindenbe,
Egymaga járt ki az erdőre, mezőre.

Dolgozott, kínlódott, verejtékezve élt,
'Míg az ifiasszony otthon ült és henyélt.
Járta a falut is, ment ide és oda,
Szomszédolgotott is, őket látogatta.

Teltek-múltak napok, hónapok is egyre,
Hallgatott a legény, az asszonyt nem verte.
Hanem egyszer végül csak megsokallotta,
És mielőtt elment, a macskának mondta:

– Hallod-e, te macska, kisöpörd a házat,
Vacsorát is főzz és fonj orsót vagy hármat!
Amíg én kint járok, elkészüljön minden,
Mert ha nem, megverlek, úgy segéljen Isten!

Hallja ezt az asszony, de rá semmit sem mond,
Gondolta magában, hogy az ura bolond.
Hallotta a macska, mit mondott a gazda?
Azt bizony nem tudom, épp' úgy láttam, mint ma.

Meghitten szundikált a sutban csöndesen,
A gazda szólt ismét: – Hát aztán, úgy legyen!
Nem állta szó nélkül asszony a beszédet:
– De hiszen a macska nem érti meg kendet.

– Érti, vagy nem érti, 'mit mondtam, megtegye!
Mert nekem nincs más, 'ki megtenné helyette.
Azzal a férj elment, a nő maradt otthon,
S a macska szunyókált – a szokásos módon.

*Egyszer, úgy délfelé, azt mondja az asszony:
– Dolgozzál már, macska, megvernek, ha mondom!
De bizony a macska meg sem mozdult erre,
Az asszony meg elment, s nem jött meg csak este.*

*Jön már az ura is, és látja, hogy mi van,
– Hej, uramteremtőm! – szól nagy haragosan.
Ezután a macskát mindjárt előveszi,
És a felesége hátára ráköti.*

*Ütni kezdi szíjjal magyarosan – nagyon,
Nyávogott a macska; sírt, bőgött az asszony.
– Ne bántsa a macskát! – kiabálta egyre,
– Fogadd meg akkor, hogy dolgozol helyette!*

*– Dolgozom, dolgozom – fordult az urához,
Ámde hazaszaladt az apja házához.
Az apjának sírva el is panaszolta:
A hátán a macskát hogy' verte az ura.*

*Amikor elmondta, hogy mit is fogadott,
Az apa a lányát visszaküldte legott.
Nem fogott a verés az asszonyon – sajna,
Mert dolgát másnap is a macskára hagyta.*

*Este a férj újból a hátára kötötte,
És verte a macskát, mert nem tett semmit se.
Elszaladt a lány az apjához panaszra,
De ő visszaküldte, még meg sem hallgatta.*

*Kiadta a gazda a munkát harmadnap,
S a macska ijedten a házból kiszaladt.
Pedig nem is kellett tenni semmit sem bent,
Mert az ifiasszony elvégzett már mindent.*

*Söpörte a házat, font s főzött vacsorát,
Gazdasszony módjára várta haza urát.
Hét pusztá határban nem volt neki párja,
Aki ezt nem hiszi, az járjon utána!*

Égeraracs, 2000. szeptember 24.

„A szerencse szárnyon száll,
kire rászáll, az jól jár”
népi mondóka

Az aranygyapjas bárány
(népmese alapján)

Volt egy szegény ember és sok lánya, fia;
Annyi gyereke volt, mint a rosta lika.
Tátották szájukat az apjukra – resten,
Szolgálatba nem ment – így közülük – egy sem.

No, mégsem egészen úgy volt, ahogy mondom,
Ott volt a legkisebb, csak őrá lesz gondom.
Ez a kis legényke nem is akart várni,
Elindult világgá szerencsét próbálni.

Mendegélt hegyeken és völgyeken által,
S elért egy faluba éppen napszálltával.
Ott aztán megtudta: jókor jött, sikeres,
Lakik itt egy gazda, aki pásztort keres.

Jelentkezett tüstént a juhok gazdánál,
S megegyezett vele: egy esztendő szolgál.
– Itt a kezem, nem disznóláb! – mondta gyorsan,
És kezet is fogtak – csak úgy – magyarosan.

Ennél a gazdánál – közbe legyen mondva –
Csupán három nap volt az esztendő hossza.
Aki kiszolgált, annak egy volt bére:
Aranygyapjas bárányt kapott év végére.

– Őrizni a nyáját éjjel is – intették –,
Nehogy a juhokból egy is hiányozzék!
Ez volt a feladat, 'melyet a legényke
Elvállalt a gazda nem kis örömére.

Kapott egy furulyát, feltarisznyált végre,
S hajtotta a nyáját kifelé a rétre.
Ott – letelepedve – furulyáját fújta,
Néha abbahagyta, majd elkezdte újra.

Ettől táncra perdült a sok juh mind ahány,
S ott táncolt előtte az aranygyapjas bárány.
Letelt az esztendő, mentek az udvarba,
Csillogó szemmel nézte azt a gazda.

– No, te legény, – mondta – ilyet még nem értem!
Pedig a kenyerem javát már megettem.
Örült a legény is, megkapta a bárányt,
S indult hazafelé – rögvest – toronyiránt.

Ahogy mendegéltek, elfogytak a fények;
Estére – éppen – egy kis faluba értek.
Megszálltak egy háznál: fiú és a bárány,
Csodálták a népek, kivált a házi lány.

Azt gondolta végül, ha alszik a legény,
Eldugja a bárányt, hadd búsuljon szegény.
Ahogyan kezét a bárányra rárakta,
Az nyomban ráragadt a bárány gyapjára.

Reggel a legényke indult furulyázva,
A bárány a lánnyal kerekedett táncra.
Meglátta egy asszony, 'ki kenyeret sütött,
S a sütőlapáttal a lányra ráütött.

Ő is odaragadt, s táncolt, mint a bárány,
Így mentek táncolva végig a főutcán.
Templom előtt a pap úgy megbotránkozott:
Pálcával a nőre – ugyancsak – ráhúzott.

Odaragadt ő is a pálca végére;
Nosza, utána az egész falu népe.
Táncolva értek a király városába,
Ahol szomorú volt szépséges leánya.

Szomorú volt, mint a háromnapos eső,
Megkapja a kezét, 'ki mosolyt csal elő.
Szólt a legény: – Egy életem, egy halálom,
Bárhogyan volt, akárhogy' lesz, megpróbálom.

Vitte s fújta szépen szóló furulyáját,
S táncoltatta bárányt és a pereputtyát.
Kacagott a lány is, könnye is kicsordult,
És a végén lám, lám! minden jóra fordult.

Kispest, 1999. november 24.

*'Ki azt mondja e meséről, hogy rossz mese,
azt vigye biz' a fityfiringós fityfene!*

Az már nem igaz !
(népmese alapján)

*Öreganyám házán is túl
Élt egy kurta farkú, kis nyúl.
Találkoztam többször vele,
'Mit elmondok, ő mesélte:*

*„Folytasd tovább, majd elválík!”
„Más földjére mind egy szálig;”
„Hiszem ezt is, édes fiam.”
„S hazamenve arról szóltam.”*

*Volt egyszer egy szegény gazda,
S volt neki nagy három fia.
A királyuk kihirdette:
Annak adja lányát – végre,*

*„Már megmondtam, hogy elhiszem.”
„Majd kimentünk mind a négyen:
Mefogtuk a föld négy sarkát,
S átfordítottuk a trágyát.”*

*'Ki előtte olyat mesél,
Amit nem hisz, amíg csak él.
Hallja ezt a legöregebb,
Kapja-fogja magát, s elmegy.*

*„Elhiszem – nagy csodálattal.”
„Teleszórtuk azt fűmaggal.”
„Hiszem, fiam, ezt is – hallva.”
„Sűrű tölgyes nőtt ki rajta.”*

*Gyalogol a várba Péter,
Útja vagy két kilométer.
Benyit s köszön nagy hangosan:
„Adjon isten, király uram!”*

*„Bizony ezt el lehet hinni.”
„S mert sajnálta kivágnatni,”
„Elhiszem, és tovább hogy' volt?”
„Apám vett egy farka disznót;”*

*„Adjon isten, mi járatban?”
„Házasodnám, ideje van.”
„Mire vinnéd el a lányom?”
„Kis földünk van, hogy elstartson.”*

*„S mellé fogadta, mint kanászt,
A felséged öregapját!”
„Hazudol, gaz...!” – szól királya,
S így elvész a fogadása.*

*„Elhiszem azt, bár nem látom.”
„Van marhánk is, nem egy, három.”
„Azt is hiszem, hogy ez így van.”
„S gyűlt a trágya udvarunkban;”*

*Papot hívat, egybekelnek:
Lány és legény egy pár lettek.
Lakodalmas kalács járta,
Híre is ment hét országba.*

*„Egyszer apánk szól – sürgetve:
– Hordjátok ki mind a földre!”
„Elhiszem, de azt mondd meg: min?”
„Három hétig hordtuk kocsin;”*

*Volt lé meg lé, sok hús nélkül,
Mennyi mindent kaptam végül!
Gallér híján bő köpönyeg;
Lódítottam, mert volt kinek.*

Égeraracs, 2001. október 12.

*„Kevés olyan dolog van,
amelyet jól tudunk”
L. C. Vauvenargues*

Az okos lány
(népmese alapján)

*Valahol, túl bokron-árkon,
És még hetedhét országon;
Ahol jó volt, ott rossz nem volt,
Ahol rossz volt, ott jó nem volt.*

*Élt egyszer egy okos, szép lány,
Okossága máig talány;
A királyig jutott híre,
Mert hintóját küldte érte.*

*„Na, te leány! Padláson van
Százestendős, jó fonalam
– Így a király – a feladat:
Fonj nekem aranyfonalat!”*

*„Apámnak – szólt a lány végre –
Százestendős a sövénye;
A fonáshoz abból – kérem –
Csináltasson orsót nékem!”*

*„Padláson száz lyukas korsó,
Foltozzad meg, hadd legyen jó!”
„Fordíttassa ki, felséged!
Megfoltozni csak úgy lehet.”*

*„Akkor veszlek feleségül,
Ha válaszolsz erre végül:
A feladat – tudd meg – hamis,
Hozz is, ne is, legyen, ne is!”*

*Erre a lány nekiadott
Két szita közt egy galambot,
Hogy megnézzze, felemelte:
És az kiszállt – így – belőle.*

*A megoldás tetszett nagyon,
Lett is nagy-nagy lakodalom;
Én is mentem vendégségbe,
Itt a vége, fuss el véle!*

Kispest, 1999. december 9.

Bolondos Palkó

(népmese alapján)

Egyszer élt egy szegény ember,
Fia egy volt, nem többezer.
'Kinek Palkó lett a neve,
S nagy bolondság minden tette.

Keni ezért azt oldalba,
Szamara meg visszarúgja.
Palkó repül, kapálózik,
S pocsolyába hull be nyakig.

Szamara a gazdagsága,
(Apja hagyta azt fiára.)
Vele Palkó világgá megy,
Fogy az ösvény, völgy meg a hegy.

Mind a ketten, ahogy' vannak,
Segítségért kiáltanak.
Odaszalad pár favágó,
S kihúzzák a pocsolyából.

Beér egyszer egy erdőbe,
Lát ott egy nőt, s vele rőzse.
Palkót e nő kéri arra:
„Segítsd fel már a hátamra!”

Kérdik tőle: „hol a másik?”
„Szamaram volt” – Ezt nem hiszik.
Több favágó véli róla:
Kereskedőnek gyilkosa.

„Jó szívvel azt, hogyne tenném!”
– Mondja Palkó kissé hetykén.
S szamaráról lepattanva
Köti azt a vénasszonyra.

A városba viszik legott,
S bíró elé állítják ott.
Elítéli tüstént helyben,
S viszik is a vesztőhelyre.

Indul a nő, de csak menne,
Mert egy fához van megkötve.
„Ördögadta, ebugatta!”
– Így kiált a nő Palkóra.

Arra jár a király maga,
S kérdi: mi a kívánsága.
„Elbúcsúzni – az volna jó! –
Szamaramtól” – mondja Palkó.

Megátkozza, hogy szamara,
'Mit Palkó mond, csak azt mondja.
Akkor a nő – 'ki boszorkány –
Elszáguld egy fasaroglyán.

Hozzák hamar a szamarat,
'Míg letérdel ő ezalatt.
Ártatlan – ezt ő s a jószág
Együttesen hangoztatják.

Palkó nevet, s szamárra ül,
„Gyerünk, csacsi!” – fordul s térül.
„Gyerünk, csacsi!” – szól szamara
Palkót híven utánozva.

Kegyelemben is részesül,
S udvarnál lesz bolond végül.
A világon – jól tudom rég' –
Ilyen szamár maradt elég.

*Sokak szerint az hiba nem lehet,
hogyha bárki butának született*

Bugyuta-falva I

(népmese alapján)

*Egyszer volt, hol nem volt; ott, ahol lehetett:
Kidőlt kemencének bedőlt búbja mellett,
Ahol a verebek térden imádkoznak,
S kimérik húsát a hízott szűnyognak.*

*Ott van egy nagy falu, úgy hívják: Bugyuta,
Neves volt ez a hely, mert sok okos lakta.
Híre is kelt ennek szerte a világon,
Törte magát bárki, hogy bugyutát tartson.*

*Kapósak is lettek az eszes polgárok,
Osztogatták ők a sok okos tanácsot.
Alig maradt ezért férfiember otthon,
A nőkre 'mi hárult, maga volt az iszony.*

*Dolgoztak látástól vakulásig egyre,
A sok nő, 'mi tőle telt, azt mind megtette.
„Asszonyi igyekvés nem azonos” – mondják,
Gazosodott a föld, soványult a jószág.*

*Ebek harmincadja lett a házuk tája,
Felhívást is küldtek szerte a világba.
Férjeik számára megüzenték ebben:
Jöjjenek haza, mert tönkremegy így minden!*

*Hazaérve látják, mi a falu sorsa,
Amíg távol jártak, hiányzott a gazda.
Elkezdik nagy bölcsen meghányni és vetni:
Mitévők legyenek? bármi jobb, mint semmi.*

*Hosszan tanácskoznak, ütköznek az érvek,
Amíg a végére egyet nem értenek:
A bölcsességük volt oka a romlásnak,
Legyenek hát buták, akkor maradhatnak!*

*– Szedje össze eszét sürgősen mindenki!
Nem könnyű ügyesen jó bolondnak lenni.
Aki nem jól balga, az sikert nem arat,
Örök életére csak ostoba marad.*

Égeraracs, 2001. november 7.

Bugyuta-falva 2
(népmese alapján)

*Az első kérdés az, hogy' kezdjenek neki?
Töri is a fejét – ezúttal – mindenki.
Végül határoznak: tanácsháza készül,
És az utókorra azt hagyják emlékül.*

*Munkához is látnak, mennek az erdőre,
'Mely a nagy hegyen túl, ott van egy szép völgyben.
Pompás szálfaterdő, sudaras, szebbnél szebb,
Fának ennél jobbat kívánni sem lehet.*

*Jó, kényelmes út visz odáig, kerülő,
Ám ostoba módon más lesz a teendő:
Egyenest a hegynek nekivágnak bátran,
Így tűnnek butának a bukdácsolásban.*

*Irgalmatlanul nagy és súlyos szálfákkal
Kelnek át a hegyen rogyadozó lábbal.
Az utolsó szálfaterdő – elejtve – legurul,
Erre mind felviszik, s nézik hogyan zúdul.*

*Leér az utolsó, mennek a kocsmába,
Esznek és isznak a jól végzett munkára.
Másnap nekifognak az építkezésnek,
Háromszögletű lesz, végül úgy döntenek.*

*Egy falán bejárást – jó nagyot – hagynak rajt',
Így bejönni bárki szekérral is tud majd.
Találékonyágukat nézi a bíró,
És megállapítja, hogy ez mind nagyon jó.*

*Elkészül nehezen, lassan az épület,
S megtartják az avató ünnepségüket.
Körüljárják lassan, az'tán besétálnak,
Odabenn hirtelen vaksötétbe jutnak.*

*Sehogyan sem értik, hiba történt volna?
De hiszen sehol sincs másik nyílás rajta.
Mi lehet az oka, hogy nincs világosság?
S mennek a kocsmába, hogy ezt megvitassák.*

Égeraracs, 2001. november 10.

Bugyuta-falva 3

(népmese alapján)

*Másnap összeülnek az új tanácsházban,
Hogy ne legyen sötét, a fejükön ég gyertya.
Sokat vitatkoznak: – mit kellene tenni?
Bontani lehet, ha nincs ellene senki.*

*Már-már megegyeznek, 'mikor közülük egy
– 'Ki most a legbalgább, hajdan a legbölcsebb –
Szót kérve elmondja – nem lehet azt tudni – ,
Hátha a napfényt is zsákba lehet dugni.*

*Tetszik ez az ötlet – nagyon – mindenkinek,
Délben ott tolong'nak, hogy majd fényt gyűjtsenek.
Egyik gereblyézi, másik lapátolja,
Van, aki vödörbe, van, aki egy zsákba.*

*Hordják a világot, a verejték szakad,
Ám hiába minden, nem lesz világosabb.
Este abbahagyják, másnap kezdik újra,
Amikor egy vándor érkezik meg oda.*

*Elámul nagyon a sürgésen-forgáson,
Majd hozzáfog ahhoz, hogy tanácsot adjon.
Vendégül is látnák, fizetnék busásan,
Ha segít nekik a tanácstalanságban.*

*Másnap létrát hozat, felmegy a tetőre,
Hajigálja le a cserepet a földre.
Potyog a sok cserép, nő a világosság,
Kifizetik díját, és nélküle folytatják.*

*Örülnek szerfölköt, ülést is tartanak
Addig, amíg nem jön meg az esős évszak.
Akkor vége lesz az eddigi életnek,
És cserepezni kell, mivel úgy döntenek.*

*Gyertyafény mellett tanácskoznak újra,
Amíg egyvalaki rájön a nyitjára:
– Ablakot kell vágni! Akarja mindegyik,
S a sok ablak miatt a házat szétverik.*

Égeraracsa, 2001. november 13.

Bugyuta-falva 4

(népmese alapján)

*Földesuruk unja szívből a pazarlást:
S tiltja erdejében nekik a favágást.
Bajba kerül így a jó bugyuták népe,
Nem tudnak készülni időben a télre.*

*Élnek az erdőben madarak is sokan,
Köztük van olyan is, amely haszontalan.
Manapság a varjak nagyon szaporodnak,
Sok gondot okoznak a földesuruknak.*

*Kiadja parancsba bírónak s a köznek:
– Tűnjenek a fákról mielőbb a fészek!
Bírónk összehívja rögtön testületét:
– Hogyan lássunk hozzá? – teszi fel a kérdést.*

*Elhangzik javaslat – nem is egy – szép sorban,
Ámde bíró uram csak hallgatja szótlan.
Elégedetlenül üldögél a székén,
S dolgavégezetlen távoznak a végén.*

*Ülnek több napon át, s beszélnek hiába,
Ám senki sem jut a megoldás nyomára.
Közelít a hideg, fa nélkül a falu,
Szorítja az idő őket, mint egy satu.*

*Egyiküknek végül feldereng valami,
Amikor elindul hazulról odaki.
Lehorgasztott fővel, magába mélyedve,
Hasraesik, mert egy létra áll keresztbe.*

*Homlokára csapva rohan a tanácsba:
– Megvan a megoldás! – s böszön újságolja...
Felcsillan a szemük, nyomban tett követi,
Elindulnak gyorsan varjúfészket szedni.*

*Magasan a fészek, kell hozzá a létra,
Keresztben viszik át, útban van a sok fa.
Kivágják a fákat, lesz meleg majd otthon,
Leszedik a fészket ily' bugyuta módon.*

Égeraracsa, 2001. november 16.

*A bolondság kaput tár
annak, 'ki jó úton jár*

Bugyuta-falva 5

(népmese alapján)

*Végre jön a tavasz Bugyuta-falvára,
Azt tartják ott is: a tavasznak nincs párja.
Az'tán beáll a nyár, tűz a nap keményen,
Elmarad az eső, szikkad körben minden.*

*Kiszárad a patak, elsárgul a mező,
Éhezik az állat, kevés a legelő.
Csak a templomtornyon zöldell a fű dűsan,
Azért, mert körülé sok százados fa van.*

*– Mekkora kár, ha ez veszendőbe menne!
Szénaként legalább egy petrence lenne.
De ki mászik oda azért, hogy levágja?
Tanakodnak nagyban, senki sem vállalja.*

*Végül valakinek támad egy ötlete:
– Nincs, aki kaszálja, hát tehen legelje.
Ilyen érintetlen legelőt nem talál
Senki most, amikor kiégett a határ.*

*Nagy tisztesség, hogyha bárkinek jószága
Ilyenhez jut hozzá ebben az aszályban.
Ez a kitüntetés senki mást nem illet,
Mint magát a bírót, vagyis a tehenet.*

*Már csak az a kérdés, hogy kerül a marha
A toronytetőre, illetve a falra?
Ezen töprengenek, s rájönnek nyitjára:
Kötélhurkot vetnek a tehen nyakába.*

*Átdobják a tornyon, megfogják mindnyájan,
Nekirugaszkodnak, s emelkedik lassan.
Kimered a szeme, kiflittyed a nyelve,
Azt hiszik, fű után nyújtja ki azt egyre.*

*A teher túl nehéz, vissza is engedik,
A tehen meg eldől egészen a földig.
– Hej, haj! – sóhajtoznak – nincs ez sehogy' sem jól,
Megrepedt a szíve a vágyakozástól.*

Égeraracsa, 2001. november 18.

Bugyuta-falva 6

(népmese alapján)

*Ebben az időben sok háború járja,
Éppen ezért esnek nagy aggodalomba.
Attól félnek szörnyen, só nélkül maradnak:
– Mivel főzünk akkor? – teszik fel egymásnak.*

*Meghányják a dolgot, mitévők legyenek,
Végül meghátrálnak, meggyőzők az érvek:
Cukorrépából lesz – közismerten – cukor,
Így készülhet só is, ha elvetik jókor.*

*Kihásítanak a földből egy jókorát,
Bebetik azt sóval, telik – az angyalát!
Csősz is állítanak a madarak miatt:
– Ki ne csipegessék, mert akkor mi marad!*

*Telik-múlik a nyár, zsendül a sóvetés,
Öröm lesz aratni, ha majd egészen kész.
Fogadott csőszüknek kötik a lelkére:
– Ha valami jószág bitangol, kergesse!*

*Egy napon betéved egy tehén valóban,
A csősz rákiabál: – nem arra te, hóha!
Ám a jámbor jószág még rá sem hederít,
A csősz meg elrohan keresni valakit.*

*Nyomban összeülnek, s hosszas vita után
Kivonul hordszéken bírónk a csősz nyomán.
Hurcolják őt addig föl-alá a széken,
Amíg a tehén odébb nem áll szépen.*

*Ettől fogva egyéb rendbontás nem akad,
A sóvetés helyén szulák s perje sarjad.
Reménykedő szívvel járnak a határba,
Kóstolgatják: – már csíp! s harapnak csalánba.*

*Aratáskor együtt a csalánt tépik, húzzák,
Ég, sajog a kezük, s otthagyják a munkát:
– Kesztyűben aratni, hogy nézne ki nyáron?
Ezért kénytelenek meghagyni azt lábon.*

Égeraracs, 2001. november 20.

Bugyuta-falva 7

(népmese alapján)

*Egyszer csak, hogy, hogy nem, egy nagy rák eltéved,
Kimászik a vízből, mint 'ki utat vétett.
Ollója után megy – szegény – a vesztére,
S megérkezik lassan falunk főterére.*

*Lesz nagy riadalom, egymást értesítik,
Egybesereglenek, s találgatnak váltig:
– Ki lehet, mi lehet? – sokat töprengenek,
Megegyeznek abban: – valami szörnyeteg.*

*– Nyilván szabóféle..., hiszen ollója van
– Vallja a bölcs bíró kissé vontatottan.
Kerítenek hamar egy vég finom vásznat,
Amelyen a „mester” ide-oda mászhat.*

*Szerencsétlen jószág össze-vissza mászkál,
A bugyuták nézik: 'mint fordul a falnál.
Ritka szép ruha lesz, szabdalják a vásznat,
Ilyet manapság már kevés ember láthat.*

*Ízekre metélik, amerre a rák ment,
Tenyérnyi darabból van már egy regiment.
No, erre gyanítják, hogy rászedi őket,
Aligha szabó ez, de akkor ki lehet?*

*Közelednek hozzá, köztük a bátrabbja
Addig merészkedik: meg is tapogatja.
De vesztére teszi, mert a rák ollója
Nagyot csíp a polgár közeli ujjába.*

*– Gyilkos! Gyilkos! – üvölt emberünk rémülten,
S a sebesült testrészt bekötik még helyben.
Vésetörvényszéküket megalakítják ott,
'Mely ilyeténképpen hoz határozatot:*

*– Fondorlatos tette megfontolt, szándékos,
Szabómester helyett közönséges gyilkos.
Méltó a halálra — a pálcát eltörök,
Ámbár sajnálattal, de a vízbe lökik.*

Égeraracs, 2001. november 22.

*Van, akit örömeben a bába háromszor
feldobott és csak kétszer kapott el*

Bugyuta-falva 8

(népmese alapján)

*Meg kell adni, hogy a bugyuta asszonyok
Ostobasága ma is közszájon forog.
Ők sem maradnak el a férfiak mögött,
Van köztük olyan is, 'ki kissé ütődött.*

*Történetesen egy szép, fiatal özvegy
Elhatározza azt, hogy a piacra megy.
Kendermagos tyúkjá minden áldott napra
A maga tojását rendesen megtojja.*

*Ezért félrerakhat, van néhány krajcárnyi,
Szakajtóba teszi s fejére helyezi.
Gangosan-rangosan elindul előre,
Jó félóránnyira van a város tőle.*

*Ráér gondolkodni, ideje van bőven:
(– Kaphat a tojásért három krajcárt éppen.
Vesz rajta tyúkokat, tojnak majd naponta,
Városba megy újra azért, hogy eladja.)*

*(– Vásárol tyúkokat, kotlósokat ültet,
Csibéit eladja, pénzzé teszi őket.
Árúkon ludat vesz, azok is felnőnek,
Kap értük majd annyit, elég egy kecskének.)*

*(– A kecske tejet ad, gidákat is ellik,
Anyakocát vehet, majd tehénre telik.
A tehénnek borját: az üszőt eladja,
Ha tinó lesz, akkor göbölynek hízlalja.)*

*(– Bérest is fogad fel, lovat vesz melléje,
Kitataroztatja a házát is végre.
Mikor kész a házzal, keres majd valakit,
Akihez hozzámegy, s megtartják a lagzit.)*

*(– Három hordót ver a férje akkor csapra,
Lesz nagy dínomdánom, ő is táncol arra.)
– Ihaj-csuhaj, így la! – azzal nagyot ugrik,
Puff! le a szakajtó, a tojás meg törik.*

Égeraracs, 2001. november 24.

Bugyuta-falva 9

(népmese alapján)

*Mezőn a csősz egyszer nagy úri tököt lel,
– Fékomadta-teremtette! – így kiált fel.
Főzni valót látott, sütni valót soha,
Föl is veszi, tapogatja s megszagolja.*

*Csak nem találja ki, viszi a faluba,
S teszi a tököt a tanács asztalára.
Elszörnyülködnek rajt' , mint aki rémet lát,
Nézik, hol a tököt, hol pedig csak egymást.*

*Ilyet ők sem láttak, ezt vallják mindnyájan,
Kérdik a bírót is: – mondja meg csak bátran!
– Nos, hát..., atyafiak, – kezével mutatja –
Csakis... tojás lehet! olyan a formája.*

*– Milyen tojás lehet? – már csak az a kérdés,
– Sárkánygyík vagy lúdvérc lehet a teremtés.
Csőszre hallgat bírónk, aki azt állítja,
Valami négy lábú csatangol a zabbán.*

*Jól fut, sörénye van, hosszú szőrű farka,
(Környékükön a ló még igencsak ritka.)
Ám a bíró látott csikót is meg lovat,
Így felkiált: – ilyen tojást csikó tojhat!*

*Megegyeznek abban, hogy maguk kiköltik,
Megülik a tojást sorban, ahogy' illik.
Ma is ott ülnének, 'ha nem rebesgetnék:
– Rázápu! az már a tanácsra réges-rég.*

*Erre fellázadnak, nem költik azt tovább,
Vigyék a határba, gurítsák le, ha záp.
Felviszik egy hegyre, a falu kicsődül,
Legurítják onnan, búzlik már messziről.*

*Gurul, gurul, 'míg egy bokorban fennakad,
Rapityára török, s megijeszt egy nyulat.
Ugrik a nyúl, nézik: – fut a csikó, nagy ég!
A bíró meg sóhajt: – ülhetünk volna még!*

Égeraracs, 2001. november 27.

*A buta az ostobák törzsébe, a bambák osztályába,
a gügyék rendjébe, a bárgyúk családjába
és a balgák nemzetségébe tartozó faj*

Bugyuta-falva 10

(népmese alapján)

*Bugyuta-falvára szép napok virradnak,
A veszedelem elmúlt, hála a papnak!
– Majd' elfelejtettem – egy bajuk akad még:
Macskának soha sem hallották a hírét.*

*Szaporodnak náluk nagyon az egerek,
Hovatovább velük él e szürke sereg.
Mindenüket rágják, futkároznak körben,
Így él a nép – való – nagy veszedelemben.*

*Egy szép napon az'tán egy vándor érkezik,
Holmi nyivákolót hóna alatt szorít.
Egy iromba macska az óbégató jószág,
Am a bugyuták azt most először látják.*

*Faggatják a vándort: – miféle szerzet az?
– Kis egerész kutya – hangzik rá a válasz.
Megy a fogadóba, leül az asztalhoz,
Enni kér és várja, a vendéglős mit hoz.*

*Lerakja a macskát, kevés a csomagjuk,
A víg egerbanda ügyet sem vet rájuk.
Nem rest a macskája, ugrik a padlóra,
És az egereket öldösi halomra.*

*– Ez kell nekünk ide! – mondják a bugyuták,
Száz aranyért máris övük lesz a jószág.
Az idegen siet, kérdezik: – mit eszik?
– Tejfelt is – szól vissza; – embert is – úgy értik.*

*A macska ezalatt benn van a magtárban,
És az egereket irtja már javában.
Megrémül a többi, amikor megtudja,
Micsoda vadállat szakadt a nyakukba.*

*Felgyújtják a magtárt, égjen el az állat,
Átugrik máshová, s gyújtanak csűrt, házat.
Porig ég a falu, sok lakó elköszön:
Azóta van annyi ostoba a földön.*

Kispest, 2001. november 30.

„Műveletlen föld is vadul,
a jó pap is holtig tanul”
népi mondóka

Csalóka Péter kalandjai I

(népmese alapján)

Hol volt, hol nem volt – ott – , túl az ungon-berken,
Élt egy huncut ember a szép Csallóközben.
Csalóka Péter volt az ő becses neve,
'Ki furfangos módon társait rászedte.

Ül Csalóka Péter egyszer a söntésben,
'Mikor két rátóti legény ráront éppen:
– Minket csaljon, Péter! – kérik a legények,
– Nem csalog én senkit, az urak tévednek.

– Addig el nem megyünk – hajtogatják váltig,
– Isten neki, akkor maradunk halálíg.
Közben Péter fizet előre – titokban –
Húsz icce jó bort a kocsmárosnak nyomban.

Valahányszor kér egy icce bort újra,
A süvegét mindig a padlóhoz vágja;
Közben kérdezi a kocsmárostól egyre:
– Ugye, hogy ki van már ez a bor fizetve?

Eleinte a két legény csak szabódik,
Am Péter kínálja őket, ahogy' illik.
Bizonygatja nekik, hogy az ő sipkája
Minden bort kifizet, hogyha földhöz vágja.

Amennyi eszük volt — a két legény látja,
Hogy Péter szavának van is igazsága.
Nekiesnek s kérik: – adja el a sipkát!
Am Péter nem adja, kéreti még magát.

Végtére ráveszik, megfizetnek érte,
És ki is próbálják: egy icce bort kérve.
Semmibe sem kerül, (hiszen rendezve van)
Mennek bemutatni a szomszéd faluba.

Megisszák ott a bort, süveg repül földre,
Csakhogy ilyen módon nem lesz az fizetve.
Szétmegy a süveg is, a két legény fizet,
Belátják, hogy Péter lám, megcsalta őket.

Égeraracs, 2001. június 20.

„Szemtelenség nélkül lehet valaki eszes,
de ész nélkül csak igen ritkán szemtelen”
Nagy Károly

Csalóka Péter kalandjai 2

(népmese alapján)

Csalóka Pétert a két legény keresi:
Pénzüket akarják tőle visszacapni.
– Nem találják itthon – mondja a cselédje – ,
Kiment már jó korán ő a kölesföldre.

Kilovagolnak a legények utána,
Rá is találnak így hamar a gazdára.
Egy jegenyefának veti ő a vállát,
Amely' megdőlvé a kölesvetésre állt.

– Adja vissza a pénzt, fogjuk csak rövidre!
– Visszadnám, de nincs nálam egy fillér se' .
Otthon hagytam, és ha elmegyek most érte,
Akkor a fa bedől majd a kölesembe.

– Ne féljen, kend, semmit! Fogjuk mi majd addig,
Amíg hazamegy kend, az'tán majd elválík.
– Nagyon fáj a lábam, hogy mehetnék gyalog?
– Üljön fel lovunkra, gyorsabb úgy a dolog!

Péter gazda enged a sürgető szónak,
A két legény áll a fa mellé tartónak.
– Siessen, kend, vissza! – kiáltják utána,
Amire vágatva indul el honába.

Otthon levágja a lónak hosszú farkát,
Egy zsidónak adja el a lovat mindjárt.
A farkát ráköti jó, erős cölöpre,
S leveri egy mély sár kellős közepébe.

Visszamegy gyalog és elkezd kiabálni:
– Sárba fulladt lovuk, ki kellene húzni!
Erre a legények elengedik a fát,
Kiderül: görbén nőtt, s félórát tartották.

Mennek pocsétához, bele is gázolnak,
Mefogják két kézzel, s húzzák a lófarkat.
Egyszer csak a farok szakad a markukba,
Hanyatt esnek vele, s Péter kuncog újra.

Égeraracs, 2001. június 22.

*Bárkinék hisz földön-égen,
palimadár a hiszékeny*

Csalóka Péter kalandjai 3

(népmese alapján)

*Ahogy' esteledik, feljön a hold lassan,
Péter gazda fázik, mivel mezitláb van.
Leül ő a földre, feltartja a lábát,
Nyögdécsel: milyen jó, meleg a holdvilág.*

*A legények hiszik: tényleg meleget ad,
Minthogy nagyon fáznak, lehúzzák a csizmát.
Feltartják lábukat a holddal telt égre,
Ezalatt Csalóka csizmát választ végre.*

*A két pár csizmából egyet-egyet elcsen,
S felhúzva azokat el is oson menten.
A két legény fázik, jöhetne a csizma,
Ám azokból egy-egy maradt mutatóba.*

*Mennek a faluba, Pétert ott elkapják;
Elmondják mindennek: ekkor lesz mákvirág,
Embercsaló kujon, akasztófa címer,
Ördög cimborája, csak nem rendes ember.*

*Megfogják, megkötik, bedugják egy zsákba,
Vízbe dobni viszik a folyó partjára.
Van a vízhez közel egy kis kurta kocsmá,
Betér a két legény oda egy italra.*

*Ezalatt kinn marad ajtó előtt a zsák,
Mészáros jár arra és előtte jószág.
– Nem leszek vicispán! – Péter kiabálja,
Mihelyt hangokat hall odabenn, a zsákban.*

*– Hát kendet mi lelte? – kérdi a mészáros,
– Erőszakkal akar engem Liptó város.
– Leszek én vicispán! Helyet is cserélnek,
S őt dobják vízbe a kijövő legények.*

*Péter a tulkokkal partra áll eléjük:
– Vízből hozom őket. (látszik tükörképük)
– Ránk várnak, komám! – szól egyik a másiknak,
És a vízbe vesznek, amint beugranak.*

Égeraracs, 2001. június 24.

„Hogy mi késő? tudja csak meg:
Eső után a köpönyeg”
népi mondóka

Csalóka Péter kalandjai 4

(népmese alapján)

Visszamegy hát Péter gyorsan a vásárba,
És ott az ökreit jó áron eladja.
Útban hazafelé letelepedik ám:
Számolja a pénzét terített gubáján.

Jön egy lakodalmas menet arra tüstént,
Uccu! nekiesnek: – hol vette a sok pénzt?
Nem rest ő felelni, el is magyarázza:
– Nem kell messze menni, csak az erdőn túlra.

– A mocsáron innen, csáléra lefelé,
Ott, a domb mellett, hajszra meg fölfelé.
A magas körtefa tövében van egy kút,
Az tele van pénzzel, így mindenkinek jut.

Amint magyarázza, szétszalad a násznép
A szegény menyasszonyt elfeledve végképp' .
A magányos lányka sírdogál egy kövön:
– Mi lesz most velem, ha vőlegényem nem jön?

Nem volt érzéketlen Csalóka Péter sem,
Megnézi a szép lányt, s vigasztalja menten.
Törli a két szemét, ölébe is veszi,
Addig simogatja, 'míg kiengeszteli.

Hajlik a szavára, rááll a lány végre:
Csalóka Péternek lesz a felesége.
Szép szóval és pénzzel vesz rá lányt a legény,
S Péter most egyikben sem volt éppen szegény.

– Mit mond majd a falu? – aggódik a szép lány,
– Segítünk majd rajta, ne legyen az talány.
Cseréljünk most ruhát, menj csak a házamba!
Én meg itt maradok a násznépet várva.

Cserélik a ruhát, a lány hazasiet,
Péterről meg szedik le a keresztvizet:
– Láncos-lobogósát, forgós-suhogósát!
Eldöngetnék őt jól, hogyha most elkapnák.

Égeraracs, 2001. június 26.

Csalóka Péter kalandjai 5

(népmese alapján)

*Fejet hajt le Péter, kendőzött a képe,
Lakodalom alatt szemlesütve néz le.
A menyasszonyoknál ez a szokás régi,
Így azután nem is ütközik meg senki.*

*Nem eszik, nem iszik, hiába kínálják,
Csak egyszer, amidőn elfújják a gyertyát.
Felkapja a kancsót jót húzva belőle,
Majd visszahelyezi – érzéssel – középre.*

*Visszatér a gyertya, a násznép bámulja:
Boroskancsó áll – tyű! – benn, a kásátálban.
Nagy hahota támad, kiszáll az ablakon:
A sötétben ivott valamely' hajadon.*

*Dicséretes szokás éjfél felé arra:
Násznép kíséri az új párt a padlásra.
Megy velük a napam, ha valami lenne,
Bölcs tanácsaival, hogy fiát segítse.*

*A csintalan násznép a hágcsót elveszi,
Nehogy a menyasszony el tudjon szaladni.
Kérezkedik Péter: menne az udvarra,
Kötéllel derekán eresztik le oda.*

*Széttekint ott Péter a kötelet fogva,
Lát egy kecskebakot, köti a szarvára.
Ő maga odébbáll, a kecskebak marad,
A vőlegény húzza padlásra ezalatt.*

*Ott karjába omlik, furcsálja is nagyon,
Sötét van, tapogat: – ilyen a menyasszony?
Az a sok-sok minden, 'mi kezébe akad,
Ad neki nagyon is torz, vad fogalmakat.*

*– Volt kendnek négy lába, árulja el, anyám?
– Volt hát, te bolondos, de most már alhatnám.
– Volt kendnek szarva is? – marad meg a tárgynál,
– Volt az apádnak, lesz neked is, aludjál!*

Égeraracs, 2001. június 28.

„Aki kívül van, be szeretne jutni,
aki belül van ki szeretne jutni”
ez a házasság intézménye

Csalóka Péter kalandjai 6

(népmese alapján)

Csalóka Péteriünk azt is megtudja még:
A lakodalmas nép kis mézes bort innék.
Könnyű mézet lopni, nincs is olyan messze,
Két legényt küldenek a szomszéd méhesbe.

Előre megy Péter, üres kasba bújik,
Jön a két legény is: egyik után másik.
Emelgetik a kast: – mely'k nehezebb végül?
Így jutnak el ahhoz, amelyben Péter ül.

– Ez a legsúlyosabb – megbeszélük – ez kell!
Azt hiszik szegények, színültig van mézzel.
Kétfelől dorongot dognak a fülébe,
Vállra is emelik, s elkotródnak vele.

Kasból a lábát kinyújtja Csalóka,
S vele így az elsőt jól fenéken rúgja.
Úgy véli a legény, hogy pajtása teszi,
– Ne rugdalózz', öcsém! – szól s megfenyegeti.

Esküszik a másik égre és a földre,
Ő hozzá se nyúlt, ilyet nem is tenne.
Csalóka ekkortájt nyújtja másik lábát,
S megrúgja azt is, 'ki mentegeti magát.

– Ejnye, a nemjóját! – kiáltja most emez –
A hétszázát neki, jó vége így nem lesz!
Ezzel a doronggal adok majd én neked:
Ott is megvakarod, ahol nem is viszket.

Csalóka egyszerre rúgja ekkor őket,
Elhajítják a kast, neki is gyűrűkőznek.
Husángolják egymást bőszen agyba-főbe,
Elég lesz az nekik – úgy vagy három hétre.

Péter most kibújik, iramodik haza,
Oda megérkezve ruhát cserél újra.
És hogy meglakoljon bűneiért végül:
A menyasszonyt veszi el ő – feleségül.

Égeraracs, 2001. június 30.

„A szép szó nem kerül semmibe,
ám jól jövedelmez többnyire”
népi bölcsesség

Csalóka Péter kalandjai 7

(népmese alapján)

Ott, ahol Péter él és a felesége,
Lakik egy uraság, neki is van neje.
Eljutott a nőhöz Csalókának híre,
A kengyelfutóját el is küldi érte.

Megizzasztja Pétert útján alaposan,
(– Megfizetek ezért) – gondolja magában.
Mégis, 'mikor elé járul köszönteni,
Mélyen meghajolva kezet csókol neki.

Megtetszik a nőnek Csalóka modora:
(– Nem olyan kópé ez, ahogyan gondoltam.)
– Hogy vagy, kedves Péter? Jött valaki veled?
Van-e egyáltalán neked feleséged?

– Nagyságos asszonyom, házas ember vagyok
– Mondja erre Péter, közben szeme ragyog.
– Szeretném már őt is megismerni nagyon,
Hozd el, Péter, hozzám, szeretettel várom!

– Csak egy kis hiba van – vakarja a fejét – ,
Az az, hogy nagyothall, mindent nehezen ért.
– Nem lehet akadály – volt a válasz erre – ,
Legfeljebb hangosan beszélek majd veled.

Csalóka hazamegy, szól az asszonyának:
– Bori, készülj hamar, a kastélyban várnak!
Az úrnő téged is meg akar ismerni,
Ám nagyothall, úgy kell kiabálni neki.

Alighogy belépnek, Borcsa kiált nagyon:
– Mélységes hódolatom, nagyságos asszony!
(– Vagy úgy – gondolja ezt magában az úrnő – ,
Azt hiszi a szegény, más is úgy hall, mint ő.)

Ordítózna ezért egyre hangosabban,
Összeszalad a nép, azt gondolják: baj van.
Csalókából pedig kitör a hahota,
Tréfájának a nő így lesz áldozata.

Égeraracs, 2002. július 23.

*Dolgaidat úgy bízsd másra,
hogy a haszon kárát látja*

Csalóka Péter kalandjai 8

(népmese alapján)

*Gazdag az uraság, sok is az adósa,
Egy ember kell neki, hogy pénzét behajtsa.
Végül kiszemeli Csalókát – ismerve,
Megfelel arra, hogy pénzét begyűjtse.*

*– A nyugták itt vannak, hajtsd be a pénzemet,
A húsz százaléka így a tiéd lehet!
Útnak indul Péter, lépte nem tétova,
S megérkezik hamar az első városba.*

*Az úr adósait csődítené össze,
Ám ők nem akarnak eljönni sehogy' se' .
Megüzeni nekik: – fizetni kell – tudják – ,
De tartozásuknak csak húsz százalékát!*

*Tetszik ez az ötlet, eljön így mindegyik,
S az adósságuknak e részét törlesztik.
Abajgatja Péter az adósokat sorban,
S a húsz százalékot begyűjti boldogan.*

*Hazaérve – otthon – kérdi az uraság:
– Mindent kifizettek, úgyhogy nincs adósság?
– Hová gondolsz, uram? – szól Péter merészen –
Amit behajtottam, az csak az én részem.*

*– Ez meg mit jelentsen? – kérdi az úr tőle,
Csalóka elmondja, őket rábeszélte:
Fizessék meg neki a húsz százalékát,
Az úr majd jövőre kapja meg a jussát.*

*Dühbe gurul az úr, elönti a méreg,
Számúzi örökre: – földemre nem léphet!
Ám Péter visszatér földdel telt szekéren,
Elfogják s viszik a bíró elé menten.*

*Hivatkozik – ekkor – saját mentelmére:
Nem tette lábát az uraság földjére,
Más országból való az a föld, 'melyre állt;
Elneveti magát az úr, és megbocsát.*

Égeraracs, 2002. július 24.

„Isten kész megbocsátani,
mihelyt megtért a bűnös”
Kálvin János

Csalóka Péter kalandjai 9

(népmese alapján)

Az úrnak nem tetszik Csalóka tréfája,
Megleckéztetését el is határozza.
Huszonöt bot járna, nem tudja, mi' módon,
Péternek sikerül kibújni a folyton.

Cselhez folyamodik várispánját kérve:
– Küldök egy parancsot, hajtsd pontosan végre!
Ezután Csalókát magához hivatja:
– Vidd ezt a levelet a másik kastélyba!

Péternek a dolog nincsen az ínyére,
Egy szolgát kér arra, hogy helyettesítse.
Fogja a levelet és viszi a szolga,
Olvassa az ispán, miután megkapja.

Behív egy poroszlót, s kiadja parancsba:
– Kösd padra a szolgát! és jól megcsapatja.
Csalóka megtudja: a szolgát mi érte,
Lesi az alkalmat, bosszút forral – sértve.

Eljön az alkalom nagysoká' — végtére,
Van az uraságnak ötvenkét sertése.
Nem járnak a makkra, rangos ólban élnek,
Oltalmazzák őket, attól olyan szépek.

Elhajtja valaki egy éjjel azokat,
Senki, de senki még nyomukra sem akad.
Bősz haragra gerjed az uraság maga,
A disznóőröket egyenként vallatja.

Csalóka is felmegy végül a kastélyba,
Közli, hogy a tettes ki lehet – gyanítja.
Visszaszerzi őket, ha nyomukba ered,
Csak egy írás kell még ahhoz, hogy terelhet.

Megkapja az okmányt, hozzá a költséget,
(Ezzel már szabadon eladhatja őket.)
Ő volt, 'ki éjjel a disznókkal elhajtott,
Így büntette meg az álnok uraságot.

Égeraracs, 2002. július 28.

Csalóka Péter kalandjai 10

(népmese alapján)

Lovat árul Péter, tetszetős külsőre,
Egy városi ember alkudozik vele:

– Ne csaljjon meg, kérem! Mondja: van hibája?
– Kérdőn néz az ember közben Csalókára.

– Kútba nem néz soha, nem mászik a fára,
A vasat sem eszi, nincsen más hibája.

– Hisz' nekem nem is kell, hogy a kútba nézzen,
Fára sem kell mászni, s nehogy szögön éljen.

Megalkusznak tüstént, majd kezét is ráznak,
Csalóka elteszi így a vételárat.

A vevő indulna, akkor veszi észre,
Hogy a lova nem lát, vak a szerencsétlen.

– Megmondta Csalóka: a ló nem néz kútba,
Így azután ezért csak magát szidhatja.
Mendegélnek odább, 'míg egy hídhöz érnek,
Dobog ott a palló, a ló megáll végleg.

– Megmondta Csalóka: a ló nem megy fára,
Könyörgés és verés mind-mind csak hiába.
Nem veszi rá senki, hogy a hídon menjen,
Vízen gázolnak át, más megoldás nincsen.

Végül fel akarja kantározni lovát,
Akkor sül ki az is, nem tűri a zablát.

– Megmondta Csalóka: nem eszi a vasat,
Így a jámbor vevő mást nem is okolhat.

Elköltözik Péter és a felesége,
Sok van a rovásán, mennek más vidékre.
Szentelnek új házat, hivatják a papot,
S meg is eresztik a hordókban a csapot.

Folyik a bor Hencidától Boncidáig;
S addig táncol egyik, kacag ott a másik,
'Míg jön értük szüntetője jajnak-bajnak,
Akkor elhallgatnak, tovább nem kacagnak.

Égeraracs, 2002. július 29.

„Róka, róka köztetek,
nehogy hátranézzetek!”
gyerekmondóka

Égszakadás, földindulás...

(népmese alapján)

Hetedhét vármegyén túl van az egészen,
Ahol domb magaslik fölfelé merészen.
Abban van egy barlang, benne én is jártam,
Falán fáklyafénynél rajzokat találtam.

Ahogy' a rajzokat másolgattam egyre,
Összeállt belőlük lassanként egy mese.
Hol történt meg mindez? Nos, hát Erdősmecskén,
Elmondom most hamar, nehogy elfelejtsem:

Él egy kendermagos, bóbitás tyúkocska,
Amely kapirgálni átjár a szomszédba.
Megy a szemétdombra, annak tetejére,
Am honnan, honnan nem, kő esik fejére.

Megijed ökelme, szalad nyakra-főre,
Szembejön a kakas, megkérdezi tőle:
– Mi történt, tyúkocskám, hová lesz a futás?
– Égszakadás, földindulás, fejemen koppanás!

– Nohát, fussunk együtt, 'míg bírjuk erővel!
Közben találkoznak útjukon egy őzzel:
– Hová, kakas koma, mi ez a szaladás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

– Veletek is tartok – így szól az őzecske,
Csakhamar egy róka jön épp' velük szembe:
– Mi dolog, őz koma, ez a lótás-futás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

– Jaj, hadd menjek én is! – vágja rá a róka,
Szaladnak; s farkasra bukkannak bozótban:
– Ugyan, róka koma, hová a rohanás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

Már öten loholnak semmit sem pihelve,
Egyszer csak zutty, zutty, zutty! hullanak verembe.
Tágas, nagy a verem, mélyre van az ásva,
Eleget próbálják, ámde mindhiába.

*Megizzad a farkas a nagy ugrálásban,
Szintén melege lesz rókánknak ezt látva.
A tyúk is kiáltoz': – kot, kot, kot, kotkodács,
Innen – ahogy' nézem – nincsen szabadulás!*

*Farkashoz sompolyog a róka merészen,
S valamit súg neki halkán a fülébe.
A farkas meg kiált nagyon is feldúlva:
– Ejnye, be ehetném! – ezt adja tudtukra.*

*– Ne maradjunk éhen – szól a róka közbe – ,
Azt együk meg, 'kinek legcsúfabb a neve.
– Okos a gondolat, valóban így lesz jó
– Szól a farkas, mint 'ki – róka által – bíró.*

*– Farkas, barkas de szép, róka, bóka is az,
Őzöm, bőzöm is szép, s szép a kakas, bakas.
Tyúkom, búkom de csúf! — széttépik, megeszik;
Am biz' az kevés volt, újra mondja nekik:*

*– Farkas, barkas de szép, róka, bóka is az,
Őzöm, bőzöm is szép, csúf a kakas, bakas!
Szétszaggatják őt is, de mégsem laknak jól,
Ezért a sorolást elkezdi hát újból:*

*– Farkas, barkas de szép, szép a róka, bóka,
Őzöm, bőzöm de csúf! — így szól a mondóka.
Ketten maradván a róka kezdi félve:
– Róka, bóka de szép! ..., s nem jut a végére.*

*Farkas a komáját megragadja torkon:
– Csúf, csúf, csúf! – kiáltja – evés közben – folyton.
Ám sok haszna nincsen belőle már neki:
Arra jár egy vadász, 'ki végül lelövi.*

*Az erős törvényt szab hatalmánál fogva,
Pórus jár a gonosz, teljesedik sorsa.
Mesém ennyi mára, erről szólt a barlang,
A rajz füle, farka benne van, nem lappang.*

Kispest, 2003. január 23.

*A meséket addig mondják,
amíg világ lesz a világ*

„Egyszer volt, hol nem volt... ”
(népmese alapján)

*Nagyon régen történt, sok-sok idő eltelt
Azóta, hogy a pap nyúlzsírral keresztelt.
Akkor élt szegényen egy foltozóvarga,
Börzsönyben volt háza, ő maga tákolta.*

*Ma is látni lehet: hol volt a viskója,
Nem sok nyoma maradt, mert a szél elhordta.
Se föld, se kert hozzá, csak a mestersége,
Szűkös jövedelem a megélhetésre.*

*Nem volt neki tényleg egyéb földi java,
Csak egy hosszúfülű, szürke kis szamara.
Fiaira hagyta, 'mikor kiszenvedett,
Sorban a szamarat, nyerget és hevedert.*

*Fogta a szamarát legidősebb fia,
Indult vele tüstént azért, hogy eladja.
Ment, mendegélt, végül egy városba ért ő,
Ablakban könyökölt ott egy kereskedő.*

*– Hallod-e, komám – kiáltotta neki –
Azt a kis szamarat nincs kedved eladni?
Válaszolt a legény: – uram, hogyan volna!
Így a kereskedő tovább is folytatta:*

*– Minden vagyonom a szamárért megkapod,
Mesélsz, s nem kezded úgy: „egyszer volt, hol nem volt... ”
Ha a kezdet rossz lesz, neked semmi sem jut,
Elveszted szamarad, s fel is út, le is út!*

*Erre a legényünk jó nagyot kacagott,
S gondolkodni kért még három teljes napot.
A három nap eltelt, jött a fiú és szólt:
– Elkezdem a mesét: „egyszer volt, hol nem volt... ”*

– Állj! – vágott szavába – nem álltad az alkut,
A szamarad enyém, fel is út, le is út!
Mehökkent a legény, búsulva ment haza,
Elmesélte otthon, hogy' járt a városban.

A középső fiú felvette a nyerget,
Elment a városba remélve, hogy nyerhet.
Ő is megpróbálta, három napig készült,
Nekifohászkodott, s neki sem sikerült.

Hazakerült ő is, elmondta, hogyan járt:
A mondókájával hogy s mint szenvedett kárt.
A legkisebb fiú fogta a hevedert,
Így felkerekedve hamar útra is kelt.

A városban rögtön a kalmárt kereste,
Hogy vele az alkut azonnal megkösse.
Nem töprengett azon: hogyan van és mint van,
Elkezdte a mesét — még ott azonnyomban:

– Édesanyám otthon jércét nevelgetett,
Nagyon dédelgette, adott neki nevet.
Tojt is végül tojást így az eszemadta,
Anyám meg azt egy bő kosárába rakta.

– Mindjárt ráültette tyúkját a tojásra,
Kotlott, kotlott, kotlott, s kikelt egy kakaska.
Ez a vörös kakas röpült az ágasra,
Onnan kukorékolt bele a világba:

– Kukorikú, kereskedő, fogd a vándorbotot,
Gazdasszonyom fia elnyerte vagyondod!
Olyan mesét mondott, amelyet kigondolt,
Nem jött ki a száján: „egyszer volt, hol nem volt...” ”

A kalmár csak nézett, nem volt mit tennie,
Átadta helyét a legénynek ízibe' .
Hívta a bátyjait, adott bőven nekik,
Ott élnek még most is, nekem elhihetik.

Égeraracs, 2003. szeptember 25.

„Tengeren innen s túl is – tudd! –
bár van liba, csak lúd a lúd”
mókás mondóka

Három pillangó (népmese alapján)

*Kezdődjék a mese, s legyen a vége jó!
Kertemben libegett három kis pillangó.
Egy piros, egy fehér, a harmadik sárga,
Táncolva repültek virágról virágra.*

*Ahogy' játszadoztak, repkedtek a fényben,
Észre sem vették a felhőt az égen.
Beborította azt, eső közeledett,
Annyira gyorsan jött, hogy meglepte őket.*

*Haza is rohantak, be akartak menni,
Ámde a ház kulcsa nem akart meglenni.
Nem találták meg azt, az eső meg szakadt,
Szegény kis pillangók megáztak ezalatt.*

*Elmentek a piros tulipánhoz, s kérték:
– Nyisd fel házikódat, mi kériünk testvérek!
– Pirosnak felnyitom, a többieknek nem,
Ázsanak csak tovább, nem érdekel engem!*

*A piros azt mondta: – én is kint maradok,
Nem megyek be hozzád, bárhogy is zuhog.
Eközben még inkább rákezdte az eső,
Liliomhoz szálltak, s a fehér állt elő:*

*– Nyisd fel házikódat, szép fehér lilium,
Engedj be bennünket, ne ázzunk oly' nagyon!
– A fehér bejöhet, mert ő olyan, mint én,
A többi elmehet, nem érdekel, ez tény!*

*A fehér sem ment be, visszaszállt hozzájuk:
– Inkább ázzunk együtt, egymást el nem hagyjuk!
Mentek a nárciszhoz, őt kérte a sárga:
– Nyisd fel házikódat, ne legyen az zárva!*

*– Csak neked nyitom fel, a többi elmehet!
Hallotta ezt a Nap, s megsajnálta őket.
Elűzte az esőt, nyomát szárította,
Táncoltak így estig, s együtt mentek haza.*

Kispest, 2004. január 19.

*Árvíz esetén a sok víz gondot adott:
csónakból hegyeztek Kukutyinban zabot*

Jakab és a zab

(népmese alapján)

*Amit most elmondok, valóban tiszta sor;
Mikor volt, mikor nem volt — volt valamikor
A földön egy cserfa, 'mely az eget verte,
Ágán ült egy öreg – aki ezt mesélte:*

*Élt egy gazdaember, szolgája legényke,
Ennek a szolgának Jakab volt a neve.
Kiadja a gazda egyszer a parancsot:
– Eredj, Jakab fiam, arasd le a zabot!*

*Elmegy a mezőre az ebadta kölyke,
Ám nem aratja le, ez telik ki tőle.
Haragszik a gazda, küldi a kiskutyát,
Marja meg Jakabot, hadd lássa a kárát.*

*Bezzeg a kiskutya nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Botot küld a gazda, hogy a kutyát verje,
Ám a bot nem veri — azt a teremtette!*

*A kiskutya – ezért – nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Tüzet küld a gazda: a botot égesse,
Ám a tűz nem éget, s marad a bot egybe' .*

*Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Vizet küld a gazda, hogy a tüzet oltsa,
Ám a víz nem oltja, s nincs a tűznek dolga.*

*Bot nem bántja kutyát, kutya sem Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Bikát küld a gazda, hogy a vizet igya,
Ám azt meg nem issza — szedte-vette bika!*

*Érintetlen a víz, mégpedig egészen,
Ezért tűz sem éget, s marad a bot egyben.
Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.*

*Küldi a mészároost, hogy a bikát vágja,
Ámde ő nem vágja, éljen csak a bika.
Nem isszák a vizet odakint, a réten,
Így a tűz sem éget, s marad a bot épen.*

*Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Szolgabíróát küld ki mezőre a gazda
Büntetésből, hogy a mészároost csapassa.*

*Biz' a szolgabíró hamar munkához lát:
Megcsapatja gyorsan, elvégzi a dolgát.
Fut a mészárosunk, a bikát levágja,
Bika vizet iszik, az a tüzet oltja.*

*Égetik a botot, bot veri a kutyát,
A kutya Jakabnak látja el a baját.
Jakabunk a zabot szálígy learatja,
Hogyha maradt volna, tovább is tartana.*

*Én is jelen voltam, griffmadáron mentem,
Feneketlen tálból ittam a bort csendben.
Egy tökfesű lovon poroszkáltam haza,
Viasz volt dereka, kenderből a farka.*

*Kóró volt a lába, acél a patkója,
Ahogyan földet ért, botlott békasóba.
Szikrázott a patkó, kigyúlt a ló menten,
Lepottyantam róla, jó nagyot nyekkentem.*

Égeraracs, 2002. május 12.

„Amíg ugat a kutya,
harapásra nem futja”
népi mondóka

Kutyasorban
(népmese alapján)

Valahol, nagy messzeségben,
Élt egy gazdag ember – régen.
Volt családja, és úgy igaz,
Egy fia is, 'ki nagy kamasz.

„No, nem bánom, – szólt az apa –
Feküdjél le az árnyékba!”
A legényke csak erre várt,
Ment boldogan és szundikált.

Egyszer kiment a mezőre,
'Hol dolgozott cselédsége.
Szénájukat gyűjtögették,
Csorgott róluk a verejték.

Egyszer aztán csak felébredt:
Ebédidő közeledett.
Jóízűen ettek, ittak,
De neki csak csontot dobtak.

Dolgozott ott mind' rendesen,
Csak a gazda kutyája nem.
Heverészett az árnyékban,
Mint akinek jó dolga van.

Kenyérhéjat is dobáltak,
Éppen úgy, mint a kutyának.
A legénynek nem tetszett ám:
„Figyelne, – szólt – édesapám!”

Látta azt a gazda fia,
Hogy s mint megy a kutya sora.
„Édesapám, – mondta a fi –
Úgy szeretnék kutya lenni!”

„Nem leszek én többé kutya!
Mert kutyául megy a sora.”
S nyelén fogva meg a villát
Nem kívánta kutya sorsát.

Kispest, 1999. november 30.

„Kicsi a bors, de erős:
Dolgos gyerek sokat győz”
népi mondóka

Matyi ajándéka
(népmese alapján)

Vannak bizonyosan – hogy élethű legyek –
A nekeresdi s ebkérdi kopasz hegyek.
Köztük folyó, 'melynek partján odvas fűzfa,
Annak minden ágán ringyes-rongyos szoknya.

A szoknyáknak minden fércében-korcában
Egy-egy bolhacsordát sajátmagam láttam.
Annak a csordának az legyen csordása,
Aki a mesémet végig nem hallgatja!

Elindult egy király vadászni vidáman,
S eltévedt az erdő sűrű vadonjában.
Meglátott egy kunyhót, körülötte kis rét,
Benyitott, s lova is bedugta a fejét:

– Mondja meg valaki, hogy benn hányan vannak!
– Másfél ember van itt s lófej ráadásnak
– Felelt a legényke, aki odabenn ült,
És Matyinak hívták, amint az kiderült.

– Hol van a jóapád? – a király kérdezte,
– Elment ételízért – felelt Matyink erre.
– Anyádat sem látom itt benn, a kunyhóban,
– Ő meg a tavalyi örömét siratja.

Közben előkerült Matyinak az anyja,
Tavaly halt meg lánya, Isten nyugosztalja.
Hazajött apja is, sőt hozott meg háton,
Nagy szükség van arra, hiányzott az otthon.

– Sokat tudsz, te Matyi, mondd meg mi a reggel?
– Az, uram királyom, 'mikor a nap felkel.
– Hát azt honnan tudod, hogy mikor van este?
– Amikor sötét lesz, és a legjobb fekve.

– Akkor hozz már nekem olyan ajándékot,
Amely látható is meg nem is – ha tudod!
Kapott tányérok közt verebet másnapra,
Elrepülve ez lett Matyi ajándéka.

Égeraracs, 2001. október 19.

*A butaság egyéni vagy csoportos
értékítélet a lét, viselkedés és
kijelentés alacsony szintjéről*

Mindenki kedvére

(népmese alapján)

*Sok minden történik úton és útfélen:
– az esetre ma is pontosan emlékszem –
Amikor fiával együtt a jó apa
egy szamárral tartott gyalog a városba.*

*Szamáron az apa, fia ment mellette,
de beleütköztek hamar egy emberbe:
– Maga ül szamáron, gyalogol a fia,
derék apa lehet, ha ezt csak úgy hagyja!*

*Élt ekkor az apa ezzel az intéssel,
leszállt a szamárról, fiát ültetve fel.
Így találtak rá a második utasra:
– Szép, ha fiú helyett gyalogol az apja!*

*Ezután felültek ketten a szamárra,
'míg azt a harmadik utas meg nem látta:
– Van nektek lelketek! Botot kéne fogni,
és azzal titeket jól elnáspángolni!*

*Megint elhibázták! Leszálltak hát ketten,
és a szamár mellett lépegettek csendben.
Újabb utas tűnt fel, negyedik a sorban:
– Megbolondultatok? A szamár miért van?*

*(– Úgy látszik, így sem jó) – gondolták magukban – ,
és a szamarukat vállra vették nyomban.
Mind így járhat az, 'ki nem hallgat eszére,
és tenni is akar mindenki kedvére.*

Kispest, 1999. február 7.

„Jobb az igazságban szerzett kevés,
mint a hamisan nyert bővelkedés”
bölcshelyi megállapítás

Napvilágra kerül
(népmese alapján)

Járom az országot, s bármerre visz lábam,
Sok-sok szépet látok szerte a hazámban.
Hozzáfogható nincs, lesz még nagy – jókora,
Vele együtt élek, nem hagyom el soha.

Vándorlásom során Göcsejben is jártam,
Éjjelente gyakran csak kazalban háltam.
Láttam tündéreket táncolni a réten,
Szép szőke hajukat lobogni a szélben.

Beszéltem bíróval egy tornácon ülve,
Kósza figyelmemet felhívta egy ügyre.
Tanulságos eset, 'melyet elmesélt ő,
Azért adom tovább, szóljon hát a költő:

Élt a falujában egy ifjú és egy vén,
Hogy, hogy nem, az ifjú túljárt a vén eszén.
Bemegy a fiatal egyszer a városba,
Megkéri az öreg, hogy pénzt vigyen oda:

– Add ezt a kalmárnak tartozás fejében,
– Írást hozok róla, jó öreg, ígérem.
Azzal a vén ember átadja a pénzét,
Ám a gonosz ifjú nem intézi ügyét.

Nem hozza az írást, sőt azt is tagadja,
Hogy ő az öregtől pénzt kapott valaha.
Megrémül a véniünk, de hiába kéri,
A fiatalembert nem hatja meg semmi.

Az aggastyán látva, hogy minden hasztalan,
Bíró elé viszi ügyét azonnyomban.
– Ez az öreg ember adott neked át pénzt?
– Kérdezi a bíró az ifjútól tüstént.

Az ifjú válaszol: – nekem ő nem adott!
– És te az átadást mivel bizonyítod?
– Fordul az öreghez a bíró azonnal,
– Eskiivel, és ha kell, akkor a szavammal.

– Hol adtad kezébe? – faggatja továbbra,
Az öreg válaszol: – egy fa alatt állva.
– Hisz' akkor van tanúd, hívd csak ide gyorsan!
– A fa parancsodra nem hajlik meg, uram.

– Vidd akkor gyűrűmet, mondd azt, hogy hivatom,
Mutassad fel neki, eljön akkor — tudom.
Zagyvaságnak tartja a vén a beszédet,
S kitámolyog onnan intézkedés végett.

A bíró kérdéssel fordul az ifjúhoz:
– Vajon odaért-e öregünk a fához?
– Még nem – hangzik rögtön az ifjú válasza,
Közben az aggastyán bús arccal jön vissza:

– Hiába mutattam gyűrűdet a fának,
Nem felelt az semmit, pedig mondtam: „várnak!”
– Dehogynem! Már itt járt – a bíró rávágja,
– Hol? – kérdi az ifjú – a színét sem láttam.

– Nem jött ide a fa, te voltál helyette,
Mégkérdeztem tőled: „a vén odaért-e?”
Erre válaszolva azt mondtad, hogy még nem,
Honnan tudod: a vén mely'k fához ment innen?

– Ezzel a válasszal vallottál magadra,
Úgy bizony, a bűnt a fa is elárulja.
A fiatalember vallomást tesz még ott,
Visszaadva azt, 'mit eltulajdonított.

Égeraracs, 2004. október 3.

„Dolgos kéz, okos ész,
kincs, amely el nem vész”
népi mondóka

Péter és Pál

(népmese alapján)

Volt egyszer, hol nem volt; hetedhét határban
Élt egy szegény ember és egy nagy juhnyája.
E tengernyi juhot terelgette folyton,
S át kellett hajtani azokat egy hídon.

Keskeny volt az a híd, sok juh állt előtte,
Hajtotta, hajtotta, nem fért át egyszerre.
Biz' azt mostanig sem hajtotta át azon,
Várjunk, 'míg áthajtja, akkor majd folytatom...

Péter is szegény volt, akiről most szó lesz,
Árva kakast kapott a szegénységéhez.
Gyereke annyi volt, se szeri, se száma,
S egy jajgatós gazda, Pál volt a szomszédja.

Ő szólt Péternek is valamikor, régen:
– Kegyelmed kakasa kaparász' kertemben.
Istenem ne legyen, hogyha megfoghatom,
Kitekerem nyakát, tovább ne zavarjon.

Péter töri fejét, töri jó erősen,
Hogy a kakásával mitévő is legyen:
(– Nem veszködöm vele, elajándékozom,
Uraságnak jó lesz elárvult kakasom.)

Megfogja, elviszi egyetlen kakasát,
E tettét nem érti sehogy' az uraság.
Péter magyarázza: ajándékba hozta,
Hogy a kakasára ne legyen több gondja.

Belenyugszik az úr, adja a konyhára:
– Készítsék a kakast, délre legyen tálban!
Elkészül az étel, asztalhoz is ülnek,
Az ebédnél az úr odaszól Péternek:

– No, Péter, te osztod a kakast hétfelé,
Osztásodtól függ, bot lesz, vagy ajándék.
Maga elé veszi Péterünk a kakast,
Vágja azt szorgosan mondva e szavakat:

– A feje az úré, mert ő itt a gazda,
Ezzel a szavakkal teszi a tányérra.
– A nyaka a nőé, férj s feleség egyek,
Osztásnál is illik, hogy egyek legyenek.

– A két szárnyát kapja a két fiú részül,
Jobban tudnak írni majd – ezért is – végül.
A két lábát adom oda a lányoknak
Azért, hogy a bálban jobban táncoljanak.

– Miután mindenki megkapta magáét,
Elveszem a részem, enyém a „maradék” .
Kacag az uraság ezen a furfangon,
S megajándékozza, mégpedig gazdagon.

Péteriünk hazamegy, Pálnak elmeséli,
Gondol egyet Pál is, s öt kakasát viszi.
Az uraság tudja, honnét fújhat a szél,
S kiköti nála is, ossza szét ebédnél:

– Hogyha jól osztod – tudd! – , hasznát akkor veszed,
Ha nem, huszonötöt nyomban rádveretek!
Töri fejét Pálunk, nem volt annyi esze,
Elhívják hát Pétert azért, hogy segítse.

Péter megjön s látja, mi dolga van neki:
Öt kakast kellene hétfelé osztani.
– Megpróbálhatom azt, hacsak arra várnak,
S ripsz-ropsz így nekilát egyből az osztásnak:

– Egy háromság az úr, kakas meg az asszony,
A két úrfi is a kakassal, ha mondom;
Nemkülönben három egy kakas meg két lány,
Egy háromság magam s a két kakas — úgy ám!

Kacag a ház népe ezen a beszéden,
S huszonötöt kap Pál pálcával a téren.
Péter ajándékul házat s telket kap még,
Így módos gazdaként érte utol a vég.

Kispest, 2002. január 19.

„A bűn utólag mindig
érthetetlennek tűnik”
Leacock István

Prücsök

(népmese alapján)

Csizmadia meg egy varga
Élt szegényen egy faluban.
Úgy mesélték azt el nekem,
Mikor ettek, mikor meg nem.

Összeültek, kigondolták:
Ellopják a bíró lovát.
Utána a csizmadia
Régi könyvből megtalálja.

Úgy is történt, ment a varga,
S a lovakat elhajtotta.
Bírót a társ kérdezte meg:
Mit kap, hogyha nyomra vezet.

Mondta könyvből: hol keressék,
Így lett övék a nyereség.
Híres is lett az országban
Prücsök uram tudománya.

A király ezt meghallotta,
Vitette az udvarába.
Eltűnt – vagy úgy három hete –
Felesége szép gyűrűje.

Prücsök uram kért és kapott
Gondolkodni három napot.
Utolsó nap megszámlolta,
Hány fogást kap vacsorára.

„Jön az első!” – szólt hangosan,
A megijedt inas rohant.
(Ki volt, 'ki a gyűrűt lopta?
Inas, szakács meg a kukta.)

„Második!” – szólt, s csak azt látta:
Szakács kifut a konyhára.
Nem járt jobban a kukta sem,
Harmadik volt a sorrendben.

Bevallották hát Prücsöknek
Gaztettüket, s könyörögtek:
„Prücsök uram, kegyelmezzen!”
S megkapta a gyűrűt menten.

Egy pulykának adta oda
Kenyérbélbe beledugva.
„Felség, – mondta – ha levágja,
Ott van az a zúzójában.”

Kapott azért sok aranyat,
S hazaindult mihamarabb.
Elkísérte a nagy útra
Udvarmester s pár katona.

Ő volt, 'ki hogy megréfálja,
Kis prücsköt vett a markába.
Mégkérdezte: „Prücsök uram,
Mondja, mi van a markomban?”

Csizmadiánk elsápadva
Fejet vakart nagy kínjában:
„Na, Prücsök, most megszorultál!”
– Mondta, ahogy' ott álldogált.

„Az ám! – felelt – eltalálta,
Csak nagy a kend tudománya.”
Hat szekérrel lett így arany,
Kapta boldog, boldogtalan.

Égeraracs, 2002. június 11.

Tartalomjegyzék

1999

Mindenki kedvére
A kiskakas gyémánt félkr...
A halál és a vénasszony
Az aranygyapjas bárány
Kutyasorban
Az okos lány

2000

A macskacicó
A kis gömböc
A kis ködmön
A kívánságok
A rest macska

2001

A farkas-tanya
Csalóka Péter kalandjai 1
Csalóka Péter kalandjai 2
Csalóka Péter kalandjai 3
Csalóka Péter kalandjai 4
Csalóka Péter kalandjai 5
Csalóka Péter kalandjai 6
A borbély és a szegény...
A gulyás leánya
Az már nem igaz!
Matyi ajándéka
Bugyuta-falva 1
Bugyuta-falva 2
Bugyuta-falva 3
Bugyuta-falva 4
Bugyuta-falva 5
Bugyuta-falva 6
Bugyuta-falva 7
Bugyuta-falva 8
Bugyuta-falva 9
Bugyuta-falva 10

2002

Péter és Pál
Bolondos Palkó
Jakab és a zab
A rászédett ördög
Prücsök
A furfangos vadorzó
Csalóka Péter kalandjai 7
Csalóka Péter kalandjai 8
Csalóka Péter kalandjai 9
Csalóka Péter kalandjai 10
A királykisasszony cipője

2003

Égszakadás, földindulás...
„Egyszer volt, hol nem volt... ”

2004

Három pillangó
A három selyp lány
Napvilágra kerül

2006

A fürj és fiai